

„A lőretolt” helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS MELLÉKLET

felvidék

2024. február V. évfolyam 2. szám

Csak akit lélek lelkesít,
merhet nagyot,
vívhat merészet,
s nincs az
a romboló enyészet,
mely úr lenne
az akaráson!

(Győry Dezső)

2

Gyenes Imre -
Telefon

6

Jakubecz
Márta -
Ösvényen
innen és túl

10

Tóth N. Katalin -
Vonzásban

14

Dávid Dóra -
Többé már nem



Lapszámunkat Lőrincz Zsuzsa grafikus, szobrászművész alkotásaival illusztráltuk.

vezérvess

Balla Kálmán*

Határ

Az égbolt kiontott szürkésége
fedi a homorú földeket.
Hófelhő milliányi magvát
sötét, nyitott barázdába rázza.
Otthontalan igéket a tájba
ingázó varjak hintenek.

Az erdőket, falvakat a távol
szoros karéjba rendezi
egy kék mázas fedő peremén.
Kintről lassú színek szívárognak,
elébe vágva álló tárgyaiknak:
ismeretlen évszak színei.

Ha felnézek, az egek lehajlanak,
a szemem ismét a határon.
Lélegző látás a birtokunk.
Mint jó szó, úticél, kenyérfalat,
vagy kítátott testünk az ágyon:
az választ el, amin osztozunk.

*A költő hetven éve, 1954. február 16-án
született.

fordulópont

A VÉGTELENSÉGRE NYÍLÓ AJTÓ

Velem van a fogantatásom óta – bár nem az írott formájával kezdődött. Édesanyám már pocaklakó koromban megismertetett velem: történeteket suttogott arról, milyen híres focista leszek, hogyan cselezem majd ki az ellenfelet az aranylábammal és lövöm sorozatban a gólokat a hálóba, hogy erős leszek és bátor, mindig megvédem az igazságot. Megszületésem után éles kanyart vett a mesélés, mert miután kislány és rögtön súlyos beteg lettem, ígéretek listája következett – ha meggyógyulok, kézzel kötött rózsaszínű

kisréklit és kissapkát kapok, ha meggyógyulok, enyém lesz a szőlő szőlő és a csengő barack, meg az egész világ, és nem múlik majd el egyetlenegy nap sem felolvasás nélkül. Így hát meggyógyultam, és egyetlenegy este sem voltam hajlandó elaludni ringatás, mesélés vagy altatódal nélkül.

Anyukám mesélt az öreg néne őzikéjéről, Mazsoláról és Manócskáról, a hétmérföldes csizmáról, a rózsát nevető királykisasszonyról, nagymamám pedig a gyerekkori csínytevéseiről, a régi időkről, a falubeliek csodálatos eseteiről.

Ahogy cseperedtem, kezembe kértem mindent, aminek könyvformája volt. Egyévesen a *Kincses kalendáriumot* lapozgattam, és senkit sem hagytam nyugodni addig, míg el nem olvasták nekem a képek melletti szöveget – lehetett az tudományos felfedezés, nap-tári bejegyzés, novella vagy éppen recept –, amit aztán csakhamar fejből felmondtam, mint ahogy az összes addig hallott mesét és verset is.

Soha semmit nem vártam olyan türelmetlen izgalommal, mint azt, hogy megismerjem a betűket, és saját magam olvas-

hassam el a könyvekben rejtőző történeteket. Onnantól nem volt megállás! Magába szippantott a magyar népmesék és az ezeregy éjszaka csodavilága – bekerültem a kacsalábon forgó palotába, felmáztam az égig érő fára, lovagoltam táltosparipává változott gebéken, levágtam a tüzet okádó sárkány összes fejét, széttáncoltam a cipellőimet, én lettem az okos lány, aki túljár a király eszén, a legkisebb királyfi, aki túlél minden ármánykodást, és voltam Mátyás király, Tündér Ilona, ahogy Kele, Lutra és Vuk is. Később együtt fe-

szítettem az íjamat Attila harcosával, védtem az egri várat Dobó Istvánnal, olvastam indiánként a fehérek felelőtlenül hátrahagyott nyomaiból, majd kibogoztam az összes rejtélyes bűntényt! Közben csodálatos utazásokon is részt vettem, Jules Verne idegenvezetésével, vagy épp Marco Polo, vagy Julianus barát társaságában.

Majd a csodák világa és a kalandozás után jött a szerelem: a felemelő és a mélybe taszító. Belemerültem a nagyszabású romantikus regények fodros-rózsaszín felhőibe. Magával rántott az átélt, de ki-

fordulópont

fejzhetetlen, mégis megírt érzelmek forgataga – aztán a sok-sok füzetkébe körmölt kalandtörténet után megjelent az első „igazi” szerelmes novellám a gimis iskolatársaságban. Aztán a fantázia és a valóság összeütközése került sorra: a mesék és a romantika igazsá-

gossága után az élet néha színtelen valósága, igazságtalansága, a kudarcok megélése, és az ezekből nyert tapasztalat – amelyből az újságírói munkám során építkezhettem.

Még meg sem születtem, már rajongtam az irodalom, a széppróza iránt, és ez a rajon-

gás azóta sem hagyott alább egy pillanatra sem. Velem van úgy is, hogy olvasom, és úgy is, hogy magam is próbálom művelni. Igyekszem óvatosan nyúlni hozzá, mint Dzsepettó a kis fabábuhoz, Pinokkióhoz, vigyázni rá, mint Babszem Jankóra, félteni, mint Csip-

kerózsikát féltették a szülei – miközben megtapasztalhatom, hogy néha sikerül az elképzelésem szerint megalkotni, máskor hiába próbálom óvni vagy irányítani, a saját útját járja, mint Kayuga hercegnő.

A széppróza, az irodalom, a végtelenségre nyíló ajtó.

Olyan ajtó, amelyen át a létezőn kívül soha nem létezett világokba jutunk, ahol valóra válik a lehetetlen és bármi megtörténhet, ahol ott a pokol és a menny – az embert éltető határtalan fantáziavilág örvénylő és kimeríthetetlen kavalkája.

novella

TELEFON

Hosszan csörgött a telefon. Máté megvárta, amíg mindenki meghallja, ő maga a polcok mögül figyelt. „Máté, téged keresnek!” – hallotta több felől is a kollégáit.

Igen, ezt mindenki tudta, ha reggel nyolc után a külső telefon szól, az nem lehet másé, mint Mátéé. „Jövök!” – mondta, és túlzott sietséggel még néhány könyvet a helyére rakott. Senki nem vette fel addig, a telefon kitartóan csörgött. „Halló, én vagyok!”

A külső telefonnál nem lehet leülni, ez nyilvánosnak számít, bár az intézményen belül helyezték el. Máté itt hívhatja fel magát évek óta a bátyjával.

Az izgalomtól befelé fordul, a készülék felé, az megadóan kattog, amíg tart a vonal. Egy kolléga megy el mellette, nemsokára nyit a könyvtár. Máté csak a kezével int, nem veszi el a füleitől a kagylót, a tekintetéből olvasható ki: „Szervusz, ugye, megérted, a bátyámmal beszéllek.”

Amikor vége a beszélgetésnek, Máté körülnéz, leveszi a szemüvegét, komótosan törölgetni kezdi. A fény felé fordítja, visszahelyezi az orrára, aztán fütörészve indul befelé. Megnyugodott, ma is sikerült beszélnie a bátyjával.

Fivére megpróbálta ritkítani a hívások számát, de Máté

nem hagyta. Ragaszkodott a naponkénti híváshoz. Meggyeztek hát, hogy felhívja ugyan, de nem bánja, ha testvére olykor leteszi a kagylót az asztalra, és közben végzi a saját munkáját. Máté nem reagált az ajánlatra, talán nem is akarta meghallani, de ezután így beszélgettek. A bátyja felhívta, kis idő múlva letette a kagylót az asztalára, Máté végigmondta az aznapi megbeszélőnivalójukat. Húsz perc múlva a bátyja fölemelte a kagylót, és elbúcsúztak egymástól.

A telefon kitartóan csörgött. Senki nem vette fel. Nem is merte volna, Máté évek óta itt

hívhatja fel magát a bátyjával. Csakhogy a testvére tavaly év elején meghalt.

A telefonok egy ideig elmaradtak, Máté szótlán lett. Ám egyszer csak újra csöngeni kezdtek.

„Tudjátok, a bátyám hív” – sietett oda a telefonhoz Máté, és nem engedte, hogy valaki más vegye fel. A kollégák egy ideig tanácstalanul néztek, de aztán mindenki visszament a saját helyére.

A hívás nap mint nap ismétlődött. Máté a szokásos pózban, kifelé fordulva a kölcsönző pult felé, az orra alatt dörögött a telefonba. Időnként felhúzta a szemöldökét, majd

úgy tűnt, türelmesen hallgatja a vonal túlsó végén a beszédet, és időnként bólogat hozzá.

A kollégák megszokták, senki nem zavarta meg a reggeli beszélgetést, csak amikor elementek mellette, emelték fel a kezüket: „Szervusz, ma még nem találkoztunk, de beszélj csak nyugodtan tovább.”

És másnap, amikor újra csörgött a telefon, szolgálatkészen kiabáltak: „Máté, telefonod van, téged keresnek!” Máté mindig megnyugodva, felüldülve tette le a kagylót, és el tudta végezni a napi munkáját. Mi baj érhetné? Hiszen holnap is elmondhatja a bátyjának.

Gyenes Imre

vers

José Eduardo Degrazia

Nem szükséges

Május évszakában
a madarak megállítják a napot
az ablakom előtt. Fészket raknak.
Finom reggeli,
egy sápadt női arc
késeket lélegez be
az öreg faasztal fölött.
A versek nem szükségesek.
Azt hiszem...

de írom őket.

Írok az éjszakában

Este megírom
a verseket, melyek nappal
a szívembe hullottak.
Az emberek költészetét,
akik az utcákat járják,
a matrózok költészetét
és a prostituáltakét;
a kutyák költészetét,
a déli tereken.
Az élet éjszakájának
csápjai
a kő, a kenyér és a magány
rám neheznek.

És azóta
a munkások kezére írok;
és azóta
a szerelmesek szeméről írok;
és azóta
este, napfényben
és esőben írok.
Azóta írok.

Rózsa az éjszakában

Egy rózsa
eltávozott
az éjszaka folyamán.
Egy gyönyörű rózsa
kihullott a kezéből.
A komor éjszakában.
Egy rózsa hosszú körmével
Szívemet fájdtítja.
Ez csak egy szerelmi történet.
A rózsa kihull a kezéből
a komor éjszakában,
és ez a vége.

Évszakok

Tavaszi

A béka
figura
örjögő

habbal
töltött.
*
Tavaszi
nap
friss víz
a nyakamon.
*

Madarak
a fészkek hálójában
egy nyaklánc
a fán.
*
Szép tisztás
az erdőben.
A szél.

Nyári

Az éjszaka
csillagokkal a hajában
rövid szoknyát visel.
*
A tenger és a homok
a lábunk alatt.
Kezed az enyémen.
*
A nyár zenéje
aranyhal.
Egy csók a hajón.

Ősz

Moha
a főnök
fejében.
*
Pókháló
egy kém
kezén.
*
Köd
a béka
szájában.

Téli

Egy mély hang
egy téli napon,
mint a hegedű: megszólal.
*
Az eső
világszerte
nem esik hiába.
*
Hideg szél
az erdőben.
Iszom a bort.
*
Egy nő könnye
olyan, mint a gyémánt,
fényes félelem cseppje.

Balázs F. Attila fordításai

A MEGVALÓSULT CÉLKITŰZÉSEK

Beszélgetés Végh Lászlóval, a somorjai Bibliotheca Hungarica nyugalmazott igazgatójával

75. születésnapja alkalmából

Nagy Erika



Végh László

Végh László a pozsonyi Kultúrákutató Intézet tudományos munkatársa volt tíz éven keresztül, majd ugyanennyi időt töltött a Szlovák Köztársaság Kormányhivatalában, mint nemzetiségi ügyekben illetékes főelőadó. Volt a Szlovák Nemzeti Tanács alelnökének szaktanácsadója, a Csemadok Országos Választmányának főtitkára, a Bibliotheca Hungarica Alapítvány egyik alapítója és kuratóriumi tagja, majd 1997-től a Fórum Intézet munkatársa, a Biblio-

theca Hungarica igazgatója, egészen a nyugdíjazásáig, jelenleg a Szlovákiai Magyar Levéltár igazgatója.

– A Bibliotheca Hungarica ma már komoly gyűjteménnyel bíró kutatókönyvtár. Beszéljél a kezdetekről, majd az ott töltött időről, tevékenységről?

– Megpróbálom röviden, mert ez egy hosszú történet lenne. A Bibliotheca Hungarica ötletgazdája Zalabai Zsigmond egyetemi oktató, irodalomkritikus volt, aki egy nagy

könyvtár létrehozásában gondolkodott. Én nem voltam könyvtáros, de foglalkoztam Pozsonyban levelek, iratok és könyvek gyűjtésével a korábbi években. Csatlakoztam Zalabaihoz, ahogy a Városi Honismereti Ház akkori vezetője, Presinszky Lajos is. Felhívásunknak köszönhetően, melyet a magyar sajtóban tettünk közzé a rendszerváltást követő időben, egyre csak gyűltek a (cseh)szlovákiai magyar könyvek, dokumentumok. A nulláról indultunk, alapítványként, de az akkori törvényből adódó megszorító intézkedések arra készítették minket, hogy a Fórum Intézet részévé váljunk 1997-ben. Egy kikötésünk volt, hogy könyveknek, könyvtárnak állandó jelleggel Somorján kell maradni. Főleg, hogy állandó otthont kaptunk a Fórum Intézetben, amikor a meglévő épületre emeletet húztunk. Ez a beágyazódás mindenképpen hasznos volt, hiszen a könyvtáralapítás könnyű dolog egészen addig a pillanatig, amíg működtetni nem kell. A kezdetekkor nem gondoltunk arra, hogy a kezdeményezésünkől, gyűjtésünkől mára az egyik

legjelentősebb gyűjteménnyel bíró, levéltári és adattári résszel bővülő, az interneten is megjelenő és elérhető kutatókönyvtár lesz.

– Az intézetben számos egyéni hagyaték került feldolgozásra, de találhatóak szakdolgozatok is a könyvtárban kutató diákok munkáiból, ahogy folyóiratok, meghívók, képeslapok is, és a sort lehetne még folytatni.

– Az elhunyt szlovákiai magyar közéleti személyeknek, íróknak, tudósoknak, politikusoknak begyűjtjük a hagyatékát és a levéltári irattárba helyezzük, majd archiváljuk, rendezzük. Többek között a Csemadok Központi Irodájának levéltárát is feldolgoztuk, és nálunk van például Gyönyör József, Turczel Lajos, Zalabai Zsigmond hagyatéka is. Nálunk vannak nagyon fontos iratok György Dezsőtől, fényképek, kéziratok, könyvek gyűjteménye, vagy Prandl Sándor és Gyökeres György fotógyűjteménye. Ezeknek a hagyatékoknak a rendszerezése, feldolgozása hosszú folyamat, mire hozzáférhetővé válik a kutatók számára.

A könyvtár olyan ritkaságnak számító példányoknak is a birtokában van, melyekhez kizárólag csak a Bibliotheca Hungaricában férhetnek hozzá az érdeklődők. A digitalizáció, a digitális könyvtár a jövő, és nagy segítség a kutatóknak, hogy az egyre frissülő és bővülő állományok otthonról is elérhetőek.

– Az állandó tevékenységhez és aktivitáshoz szokott ember hogyan éli a napjait 75 évesen? Hiányzik a könyvtár?

– Hogy hiányzik-e? Hosszú időn keresztül az életem szerkesztője volt. Az ottani gondokkal, megoldáskereséssel keltem, feküdtem. Bőven volt részem, részünk jóban, sikeren is. Nyugdíjba vonulásom után is be-bejárrok, még napjainkban is. Jó látni, ami a kutatóintézet falai mögött zajlik, jó tenni-venni a levéltárban, kézbe venni a ritkaságszámba menő iratokat. De eljön az idő, amikor be kell látni, hogy a fiataloké a jövő. S mit is csinálhat egy magamfajta nyugdíjas ember, ha nem épp a levéltárban tölti az idejét? Olvas. Szerencsére van miből válogatni.

Köszöntő

A BIBLIOTHECA HUNGARICA KÖNYVTÁR ATYJA

Végh László hetvenötödik születésnapjára

Oros László

A sárosfai születésű Végh László, aki többek között szociológus, politológus, de az utóbbi évtizedekben mégis inkább könyvtáros volt, a napokban töltötte be a hetvenötödik születésnapját. Somorján érettségizett 1967-ben, majd a pozsonyi Comenius Egyetem politológia–szociológia szakán szerzett diplomát (1972), később pedig doktori címet. 1981-ig a pozsonyi Kultúrákutató Intézet tudományos munkatársa volt.

Neve teljes mértékben összefonódott a Csemadokkal, mert szülőfalujában, később Pozsonyban és Somorján is tagja volt a szervezetnek. Ezenkívül a Szlovák Köztársaság Kormányhivatalának nemzetiségi ügyekkel foglalkozó előadója is volt, valamint a Csemadok könyvtárának vezetője, illetve az Országos Választmány főtitkára. Nincs szándékomban

felsorolni a múltban betöltött összes funkcióját, csupán a legutóbbiról szólnék. Mégpedig a somorjai Bibliotheca Hungarica könyvtárról, amely 1997-ben a Fórum Intézet része lett.

Mintegy harminc évvel ezelőtt éppen ebben a könyvtárban találkoztam először Végh Lászlóval – Laci barátommal –, mert engem is érdekelték a Felvidéken megjelent könyveink. Akkor még némileg másképpen nézett ki a könyvtár épülete, és nem volt ott annyi könyv sem. Mindenesetre elindult már az a folyamat, amely később országos jelentőségűvé tette a gyűjteményt.

Sokszor beszéltem Lacival a kezdetekről, az akkori nehézségekről. Egy ilyen alkalommal mesélte el az indulás történetét. „Lényegében Zalabai Zsigmond álmodta meg a nagy magyar könyvtár létrehozás-

sát, amelynek megvalósítását aztán mindketten elvállaltuk. Olyan könyvtárra gondoltunk, ahol összegyűjtjénk a felvidéken megjelent magyar nyelvű kiadványokat 1918-tól napjainkig. De nem csupán a könyvek, hanem a két háború közötti sajtótermékek, illetve kisnyomatványok is foglalkoztattak. Volt már ebben némi tapasztalatunk, hiszen amikor még Pozsonyban dolgoztam, akkor is gyűjtöttünk már könyveket és iratokat.”

Így az álom lassan valóra vált. Folytatódott a hangyamunka, miközben felkerestek minden magyar intézményt, kiadót, szerkesztőséget, és az egyszerű embereket is. Bizony ők is elhozták a féltve őrzött kincseiket, a régi könyveiket, néha iratokat is, akárcsak a könyvkiadók és a szerkesztőségek. A szorgalmas munka befejezése után Végh László lett a Biblio-

theca Hungarica, majd a Szlovákiai Magyar Levéltár igazgatója egészen 2016-ig. Természetesen azután sem maradt tétlen, hiszen továbbra is rendszeresen bejár a könyvtárba, és szakmai tudásával, tanácsaival segíti az egykori munkatársait.

Végh Lászlóról el kell még mondani, hogy folyamatosan közreműködött a felvidéki magyarságkutatás intézményes kereteinek kialakításában, miközben számos kiadvány szerzője, szerkesztője és lektora is volt. Két kötetben dolgozta fel például a Bibliotheca Hungarica (cseh)szlovákiai magyar folyóirat-gyűjteményének katalógusát (2002, 2003), még ugyanabban az évben bemutatatta a felvidéki Kossuth-szoborokat a Vésd szoborba alakját című kiadványban, illetve összeállította A szlovákiai magyar újságírás arcképcsarnokát (2013).

Tevékenységét számtalan díjjal jutalmazták, mint például a Jedlik Ányos-díj (2004) vagy a Pro Urbe Somorja (2018). A legkomolyabb elismerésnek azonban a Magyar Arany Érdemkeresztet (2018) és a Kárpát Hazáért Életműdíjat (2019) tartja.

Végh László szerény és segítőkész ember lévén mindig megbecsülte a munkatársai és barátai tevékenységét. Bevalom, nekem is sokat segített a könyvtáram kialakításában. Sőt, adott egy jó tanácsot is: igyekezzek összegyűjteni a két háború között megjelent könyveinket, mert ezek egyre inkább hozzáférhetetlenek lesznek! És igaza volt...

Kedves Laci barátom, Isten éltesse a jeles évfordulód alkalmából! Nagyon jó egészséget, boldogságot és további sok sikert kívánok szeretteid körében!

köszöntő

VÁLASZUTAK VÁNDORA

Balla Kálmánhoz – hetvenedik születésnapján

Tóth László

Aki ismeri az 1970–1980-as évek csehszlovákiai magyar irodalmát s annak történéseit, illetve aki emlékszik még rájuk, tudja, milyen szerepet játszott abban s azokban, illetve annak előremozdításában, az egyetemes magyar irodalom részeként történő értelmezésének kísérleteiben, ablakai tágabb térségekre nyitásban, s az 1968 utáni husáki neosztalinista konszolidáció Prokrusztesz-ágyából való kibillentésére irányuló törekvésekben Balla Kálmán. Amihez elég csak a két legemlékezetesebb fellépését – a nagy vitát kiváltó *Van-e költészetünk?* című 1979-es, Hét-beli kritikáját, vagy az ún. Iródiá-nemzedék pályakezdőinek Grendel Lajossal közös mentorálásában, *Próbaút* című antológiájuk, illetve az Irodalmi Szemle 1987-ben indított *Holnap* rovatának létrehívásában és szerkesztésében végzett munkáját – néznünk, hogy a csehszlovákiai magyar térfélhez kötött, ám tágabban is értelmezhető irodalomtörténeti szerepét máris vitathatatlannak lássuk.

Versekkal indult húszéves kora környékén, de már ezekkel is rögtön egyéni s szűkebb közegén belül járatlan úton, egyedi módot s formát találva azokhoz az esztétikai tapasztalatokhoz, melyek az addigi meglehetősen zárt és egynemű közegén belül előtte csak keveseknél, valamint a Vetés-nemzedék lírájában és néhány prózaírójánál kezdtek érvényesülni döntő módon, ám hozzájuk képest is radikálisabb formában. Ami már mindössze huszonnégy évesen, 1978-ban kiadott első kötetében, a *Betűvetésben* is teljes mértékben érvényesül, melyet tíz évre rá, 1988-ban követett a második (s maig utolsó) verseskötönyve,

a Madách-díjjal jutalmazott *Életírásjelek*, melynek apropóján a kor egyik meghatározó irodalomértelmezője, Szörényi László a „nagy költők” sorában jelölte ki a helyét. Melyet Könyvvilág-beli írásomban magam is „az utóbbi esztendőik legfontosabb magyar verseskötönyvei” közé, őt pedig „nemzedéke legjobbjai – Zalán Tibor, Szócs Géza, Sziveri János – mellé” soroltam. Mindeközben – s főként Vladimír Holan világirodalmi szintű verseinek átültetésével – műfordítóként is bizonyított, felzárkózva a cseh költő leghitelesebb magyar nyelvű megszólaltatóihoz is (Székely Magda, Tózsér Árpád stb.). A (cseh)szlovákiai magyar költők szerelmes verseiből Karsay Katalinnal összeállított, s máig mintaadó, noha már csak 1989 novemberében megjelent, ám még azt megelőzően szerkesztett antológiájával, a *Tűzpalotával* pedig a gyakorlatban is elvégezte a szlovákiai magyar líra s a vele kapcsolatos elképzeléseinek a *tűzpróbáját*. Melyben, annak utószava szerinti, de már korábban is képviselt tétele értelmében – azazhogy „az egyazon nyelven születő irodalmak részre tagoltsága [...] aligha lehet bizonyíték a specifikálás torzításai, a sajátosságok provincializmusa, az elzárkózás messianizmusa mellett” – megkeresve annak azon opusait, amelyek *külön jelző nélkül* is megállják a helyüket, és megfelelnek a legszigorúbb esztétikai elvárásoknak. Vagyis ekkorra már világossá vált, hogy nemcsak költőként, hanem irodalomszervezőként is egyre jelentősebb szerepeket vállalt magára s töltött be.

Köztudott ugyanekkor, hogy az 1980-as években, s különösen az évtized végére a pozso-

nyi Madách Kiadó mindinkább a husáki rendszer merevségével, dogmaival szembeni alternatív törekvéseknek s az ezek nyomán kibontakozó, egyre nyilvánvalóbb ellenállásnak is az egyik legfontosabb bázisává kezdett válni. Például azzal, hogy nem kis részt itt, illetve körülötte kezdtek összpontosulni azok a személyek, illetve erők, akik az 1989-es rendszerváltáshoz elvezető folyamatok e szakaszában fontos feladatokat vállaltak magukra (a kiadó szerkesztői közül például, Balla Kálmán mellett, Grendel Lajos, Zalabai Zsigmond, Tóth Károly, Kulcsár Ferenc is). Miként Balla, ami ma már kevésbé ismert, a Madách Könyvkiadó tudományos almanachja, az *Új Minden Gyűjtemény* szervezésével, szerkesztésével, egyéb szerepvállalásaival – Tóth Károllyal, Zalabai Zsigmonddal, másokkal együtt – ott volt a szlovákiai magyar tudományosság intézményes formáinak megteremtését szorgalmazók közt, és részt vállalt a Budapesten szervezett, s kezdetben csehszlovákiai magyar érdekltségűnek készült, máig megjelenő kisebbségtudományi szemle, a *Regio* elindításánál is. S mi sem természetesebb, hogy 1989 februárjában ő is aláírta azt a 33 szlovákiai magyar értelmiségi által jegyzett nyilatkozatot, mely javaslatokat tett a szlovákiai magyar kisebbség politikai, jogi és tudományos életének, oktatásügyének és nyelvhasználatának javítására és biztosítására. Ezután több mint harminc író bevonásával, a Szlovák Írószövetség magyar tagozatának alternatívájaként, megszervezte és létrehozta a nemzetközi PEN Klub önálló pozsonyi, szlovákiai magyar csoportját, és ott volt a cseh ellenzékiek *Néhány mondat* címen elhíresült felhívása mellett kiálló értelmiségiek nyilatkozatának szlovákiai magyar aláírói között is. Miként természetesen jelen volt és *A csehszlovákiai magyar irodalom választója* címmel előadást tartott 1989. november 18-án a Tóth Lajos 50. születésnapja alkalmából rendezett vágsellyei értelmiségi konferencián, ugyanaznap este pedig egyike azoknak, akik Tóth Károly lakásán megalakították a rendszerváltásban oroszlanrészt vállaló, országos jelentőségű szervezetet, a Független Magyar Kezdeményezést. Ezzel pedig az ekkor indult folyama-



Pozsonyban Balla Kálmánnal és Kulcsár Ferencsel (1974)



Vágsellyén (1989) – Balla Kálmán a kép jobb alsó sarkában

toknak is egyik legfontosabb alakítója lett (főszerkesztője az 1990 márciusában megalakult Danubius Kiadónak, július 1-jén pedig ő váltotta fel a Nap című független lap élén annak alapító főszerkesztőjét, Hunčík Pétert, hogy azután egy évvel később átvegye a Danubius helyébe lépő Nap Kiadó vezetését is.) (Mindeközben magyar részről többekkel bekerült a szlovák rádiótanácsba, majd a Csehszlovákiai Magyar Írók Társaságának ötagú választmányába is.) Egy évvel később, 1993-ban azonban, részben magánéleti okok miatt, hirtelen elhatározással és éles pályamódosítással váratlanul kivonult a szlovákiai magyar irodalomból és kulturális közéletből, és Magyarországon telepedett le, ahol felhagyott a publikálással, s ahol csupán bő három évtizeddel később kezdtek szórványosan megjelenni újabb írásai.

Korábbi kritikái, esszéi, tanulmányai azonban – az újabbakkal együtt – máig a szlovákiai magyar irodalom előrelépésének, újrastrukturálásának, önismeretének, s az

irodalomról, mint minőségről való gondolkodásnak nélkülözhetetlen alapkövei, dokumentumai, amiért meggondolandó lenne összegyűjtésük és újrakiadásuk is. Például többek közt annak, amit három évtizeddel ezelőtt írtam le róla egy, szlovák és (cseh)szlovákiai magyar írókkal készített beszélgetéssorozatomban egyik, vele és Valér Mikulával felvett páros interjúm bevezetőjében. Jelesül, hogy az ő kettősüket azért is tartom különösen fontosnak, mivel egyikük is, másikuk is úgy (volt) szerves – vagy éppen szervesülőben levő – része irodalmának, hogy közben nem adták fel kívülállásukat sem. Akik azzal tettek hozzá valami nagyon lényegeset az irodalmukhoz, hogy nem adták át neki teljesen magukat, s nem olvadtak bele a legkisebb mértékben sem, nem vették fel sergük uniformitását, és a végsőkig ragaszkodtak saját integritásukhoz, és megőrizték autonóm személyiségüket. Márpedig van-e, lehet-e világunkban ennél fontosabb?



Budapesten, a Nagymező utcában Filep Tamással, Balla Kálmánnal és Radnóti (2021)

tudósítás

KRÚDY GYULA ÉS A SZEPESSÉG

Czáboczký Szabolcs

A Csemadok Kassai Városi Választmányának szervezésében került megrendezésre a *Krúdy és a Szepesség* című irodalmi-történelmi beszélgetőest tavaly decemberben. Kassa ma is több olyan tehetséges személyt rejt magában, akik szünni nem akaró érdeklődéssel bírnak a magyar irodalom és annak nagyjai iránt. Ilyen Major Imre is, aki Krúdy Gyuláról és munkásságáról írta doktori disszertációját a komáromi Selye János Egyetemen. Az esemény két központi téma körül forgott: az előadó párhuzamosan igyekezett bemutatni az író, illetve azt a kisvárost és tájegységet, amelyek gyakran visszatérő elemei műveinek.

A Csemadok Kovács utcai épületében szép számban jelentek meg az érdeklődők az időpont ellenére is, amikor már javarészt a szilveszterre és az új év ünneplésére készülődnek az emberek. Az est há-

zigazdája Köteles Szabolcs, a Pátria Rádió kassai tudósítója volt, aki a közönség számára is bevezető, elgondolkodtató kérdéseket címezett. Egyrészt, miért érdemes újból és újból levenni a polcról Krúdy műveit, másrészt miért tűnt el a Szepesség a kassai magyarok köztudatából. Ezt követően megkérte Major Imrét, hogy mutassa be, honnan indult el a nagy mesélő. Az irodalmár az életpálya legfontosabb pillanatait taglalta időrendi sorrendben egészen addig, amíg Krúdy el nem jutott novellái és regényei egyik kiemelkedő helyszínéhez. Podolin (szlovákul Podolínec, németül Pudlein) a Poprád-folyó völgyében fekvő település, amely mérete ellenére városias szerkezetű és hangulatú is egyben. A történelem tankönyvekből is ismert, hogy Luxemburgi Zsigmond király 1412-ben adta zálogba a lengyel uralkodónak a szepesi

régió legfontosabb 16 városát, köztük Podolint is. Krúdy Gyula talán legismertebb, a Szepességhez kötődő regényében, *A podolini kísértet* első soraiban az alábbi módon ismerteti ezt:

„A derék Zsigmond király zálogba vetette Podolint tizenöt másik várossal együtt, és hosszú száz esztendőig el volt szakítva a hazától a kis középkori város. (...) A száz esztendők múltak, és a szegény podoliniak már azt hitték, hogy soha többé vissza nem váltja őket a haza a zálogból. Míg egyszer Mária Teréziának sok birodalmi terveit, ábrándjait közepette eszébe jutottak a szegény szepesi városok. Akkor már nagyon régen sínylődtek a városok az idegen zálogban. A nagy királynő egy szekér aranyat küldött a lengyel királynak a városok váltságdíja fejében, és a városok, közöttük Podolin is újra a magyar haza tartozékai lettek...”

A nyíregyházi születésű író tizenéves korában tartózkodott a lengyel határhoz közel eső városban, ahol a történelmi Magyarország egyik neves iskoláját, a helyi piarista algimnázium padjait koptatta. Bár az oktatás minősége is közrejátszott a szülők döntésében, Krúdy Gyulát elsősorban a német nyelv elsajátítása végett küldték Podolinba tanulni. Ehhez fűződik az az ismert anekdota, hogy ő nem tanult meg németül, viszont a helyi lányok megtanulták a magyar nyelvet. A diákevek alatt – nem mellesleg – osztálytársa volt egy méltatlanul elfeledett személy, aki hasonló buzgalommal forgatta a tollat. A Podolin szomszédságában fekvő Gnězda szülötte volt Jurán Vidor, aki a felföldi vadászirodalom egyik fontos alakja volt, illetve a két világháború között megjelenő Nimród és Vadászlap nevű szakfolyóiratok szerkesztője-

ként is tevékenykedett. Jurán azon szepesi németek, cipszerek egyike volt, akikkel Krúdy úton-útfélen találkozott a vármegye ezen szegletében, hiszen a német ajkú enklávén északi határa körülbelül itt húzódott meg. Major Imre kitért arra is, hogy erős nosztalgia kötötte az író Podolinhoz, amelyet Szindbád-történeteinek egyik helyszínéül is választott. A beszélgetés során szóba került Huszárik Zoltán 1971-ben bemutatott legendás filmalkotása, a *Szindbád*, amelyben Latinovits Zoltán játszotta a főszerepet. Alkalom nyílt arra, hogy egy kevés szakirodalmat is a beszélgetésbe csempésszünk, így felolvasásra került egy rövid részlet Mihail Bahtyin irodalomtudós munkájából a provinciális kisváros szerepéről. A jó hangulatú, körülbelül egyórás beszélgetést a közönség kérdései, majd kötetlen beszélgetés követte.

tárca

BÜSZKE MAGYAROK BUDAPESTEN

Gáspár Ferenc

Mondom: délután nem érek rá, mert átjön hozzánk Toldi Miklós. Az illető, aki hívott, régi kedves ismerős, nem érti. Kicsit később egy másik hív, testi-lelki jó barátom, ő sem érti. Pedig Toldi Miklós pontosan érkezik, minden délután négy órakor. (Órát lehetne igazítani hozzá, akárcsak Kánthoz, Königsbergben.) Először többnyire a pincébe kell vele lemenni – így kiált: „*Irány a pince!*” –, ott számszerűjával lövöldözi a hol töröknek, hol meg cseh vitéznek kinevezett gyümölcszedő kosarat, és ha nem sikerül azonnal lelőni a lóról (ez egy jókora kartondoboz) a gaz ellent, akkor megjegyzi, hogy „nagyon kapaszkodik”, és tovább tüzel.

Majd újabb fegyverek kerülnek elő, mint a buzogány, a kard és a fokos. Utóbbi eseté-

ben már nem Toldi Miklóssal van dolgunk, hanem a Tenkes kapitányával, aki úzi-veri a kutyá labancot.

Ha megunja ezt a tevékenységet, akkor felmegy a szobánkba, és ott megtekinti a róla szóló sorozat néhány epizódját, amit Jankovics Marcell hívott életre tavaly, még a halála előtt sok-sok munkatársával egyetemben. Legjobban a tizenegyedik rész tetszik Toldi Miklósnak, amikor térdre esik a nagy cseh, és azt rebegi, hogy kegyelem, irgalom, de ő erre csak ennyit felel: „*Eredj, kérd Istentől, utad megmutatom!*” És nyakaz. Később mindezt el is kell játszani. Hol bika vagyok, hol meg cseh, és a ropant erejű vitéz soha nem kegyelmez.

Toldi Miklós, pontosabban az alig négyesztendős, és igazá-

ból Bende névre hallgató unokám, már egész sorokat (mit sorokat?! versszakokat!) tud Arany János művéből, köszönhetően elsősorban a nagymamájának, mivel életem párja kezdett neki először mesélni a nagy erejű hős csodás tetteiről. Nyilvánvalóan közrejátszottak a Toldi iránti rajongásban azok a nagyjából arasznyi méretű műanyag lovagok, amiket az iskolákba szoktam elvinni, bemutatni a nebulóknak, miképpen harcoltak talpig páncélban őseink. Ezeket már a nyáron felfedezte, és a nagymama rajtuk keresztül kezdte elbeszélni Toldi Miklós történetét. Én kicsit később kerültem be a képbe, és ugyan többé-kevésbé sikerrel próbálkoztam Misi mókussal és a Kismalac meg a farkassal is; ám a nagy kedvenc Toldi maradt.

Nemrégiben, mikor kistestvére született, ezekkel a szavakkal fogadta a kisbabát meglátogató védőnőt: „*Én vagyok Toldi Miklós! Hé, paraszt! Melyik út vezet itt Budára?*”

Majd meg is válaszolta, hogy „*Én paraszt, én?*” – és nyomatékkal a lábával egy nagyot topantott.

– Nem úgy van – mondja nekem, ha helytelenül idézek szerepjátszás közben, ugyanis minden jelenetet el is kell játszsanunk. És mikor a mészároslegények egy máját dobnak Toldinak, én rosszul emlékeztem: „*S menjen onnan, mondák, »az anyja kínjába«.*”

– Nem, papa. Az anyja keservebe.

Vagy ott, hogy: „*A csónakban Toldi, nem egyéb, evezett, Messze felkavarta a lapát a vizet.*”

– Nem. Felborzolta!

És nyomatékkal a magasba emeli a mutatóujját. Mert, ugye, idézni, csak pontosan, szépen...

Óhatatlanul is eszembe jutott az a történet, amit még Makkai Ádám mesélt el Erős Kingának (*Szavakban lobog – Írók az 1956-os forradalomban*), arról, hogy amikor kisgyermekként Benedek Elek meséket olvastak fel neki, a hozzájuk becsengető postást ezekkel a szavakkal fogadta: „*Hát te hun jársz, emberfia, hol a madár se jár?*”

Hát, valahogy így. Hogy aztán a mi Bendénkből lesz-e egy új Makkai Ádám, vagy pedig csupán a magyar nyelv zenéjéért, Arany Jánosért rajongó ifjú, azt nem tudjuk. De hogy büszke magyar gyerek lesz, abban már most biztosak lehetünk.

vers

Mihályi Molnár László

Harangvirág

a szívdobogásban
feltörő
ósi vágy
isteni szikra
hajnali fény
mennyei ragyogás
pokoli mély

csend
és lebegés
az álom és valóság
határán
tengermorajlás és
végtelen ég között
ki tudja
miért és hogyan
a szó a kép az érzés
a gondolat s a dallam
egymásra lel
megfogon

a
jelek
a fényben
testet öltének
és
kész a vers
teljesség helyett
a beteljesedés
homály és sejtelem
„harangvirág
és finom remegés”



Lőrincz Zsuzsa: Monstrancia

ÖSVÉNYEN INNEN ÉS TÚL

Jakubecz Márta

Nem akart mást, mint egyedül lenni. Beutalót szerzett a fürdőbe, végre mindenkitől távol lesz, a hegyek karéjában, a természet ölelésében. Magán-szobát kért, és minél kevesebb gyógykezelést. Sétálni szeretett volna, olvasni, festegetni, bámszkodni, önmagára lelteni. Mikor is volt utoljára egyedül?

Ám a terveiből vajmi kevés valósult meg. A szeretteire gondolt, alkotóvágya pusztán bámszkodássá silányult. Mi nek babrálni az esetekkel, amikor a táj szépsége felülmúlja a képzeletet? Olvasni, amikor csak úgy rajzanak benne a gondolatok? Aludni, pihenni? És egyáltalán: minek érkezett ide a hegyek közé, amikor jobban kedveli a síkság végtelen horizontját? Bámulta az üres vásznat, nézegette a könyvek borítóját, sétált a hegyekben, az eget kémlelte. Eljárt a gyógykezelésre, de nem érzett semmilyen javulást.

Az egyik napon leült az erdőben egy padra. Délidő lévén a fürdőbeli vendégek az ebédlőben tartózkodtak. Ő nem volt éhes, inkább itt fog üldögelni vacsoráig, határozta el.

Egyszer csak zajra lett figyelmes. Levélsustorgás, ágrecsenés és szinte a semmiből előtte termett egy kis öregember. Nem volt ijesztő, sápadt, ráncos bőre az indiánokat jut-

tatta eszébe. Ruházata szinte csak szürke göncökből állt, egy elnyűtt, de tiszta szövénadrág, acélszürke ing és mellény. A haja hosszan a nyakába lógott, a bajsza szomorú, szakálla rendezetlen. Kissé szürreális volt, ahogy ott állt, és Emmát nézte. Vagy inkább meseszerű?

Az öreg beszélni kezdett, hozzá hevesen gesztikulált, csak járt a szája, és a nő nem értett semmit. Angolul értett valamit, németből érettségizett. De vajon milyen nyelven szól hozzá ez a furcsa szerzet? Lopva körülnézett. A fürdővendégek mindjárt megkezdik délutáni sétájukat. Vagy majdcsak erre jön valaki, aki kiment ebből a kellemetlen helyzetből.

Kikerekedő szemmel bámulta az öreget – magányos fiatal nő az erdő rejtekén –, de érezte, hogy nincs veszélyben.

Persze nem járt arra senki. Az öreg egy ideig csak mondta-mondta a szövegét, egyhangúan, mint a zsolozsmát vagy a rózsafüzér-imádságot. Aztán valamit mesélni kezdett, arca átszellemült, belelovalta magát a mondanivalóba. Emmának erről a Kosztolányi-novella jutott eszébe, amikor Esti Kornél a vonaton a bolgár kalauzzal „beszélget” úgy, hogy egy kukkot sem tud bolgárul. Ettől a gondolattól felvillanyozódott. Íme, a lehetőség, ő is megpróbálhatja.

Pár perc múlva belátta, hogy ez így nem fog menni: ő még csak véletlenül sem hasonlít a találékony és dörzsölt Esti Kornélra. Egy átlagos nő – ragyogó kék szemekkel, bájos pici orral, s egy (mások szerint csábosan duzzadó), jelenleg mattos rózsaszínre kirúszosított szájjal. Az öreg most pont ezt bámulja, talán időközben rájött, hogy hallgatója bár értőn mosolyog, egy mukkot sem ért az egészből. Most, mint az ismert novellában a kalauz, ő is választ vár, mert elcsendesedett. Nem volt mit tenni, Emma magyarul szólalt meg.

– Ó, ez nagyon megható történet! – bólogatott elismerően.

Az öreg arca derűsre változott, eddig ugyanis eléggé mélabúsnak látszott. Talán megvigasztalódott volna az ő mosolyától? Mi tagadás, többen mondták, hogy erőt adó a szeme csillogása. Hát most ez volt az egyetlen fegyvere. Az öreg felemelte az ujját, mondott még erősen hangsúlyozva egy mondatot, majd ahogy megjelent, halk nesz kíséretében el is tűnt.

Emma még sokáig ült ott, szinte már azt hitte, hogy csak álmodta az egészet. Este a vacsora után a portást kérdezte meg a különös hegyi apó felől.

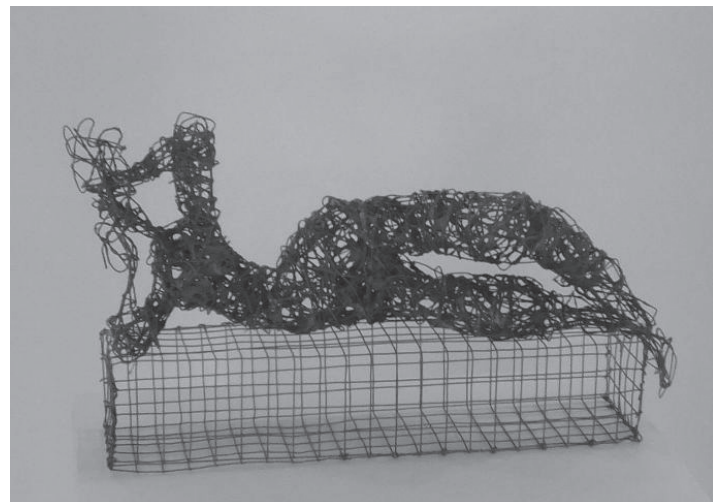
– Maga is hallott róla? Ez csak legenda! A falubeliek meggyőződése szerint él egy fura öreg az erdőben, aki csak ötvenévenként jelenik meg. Valami ősi nyelven beszél, amit eddig még senki sem értett meg. Az itt lakók úgy vélik, hogy a gyógyfürdő vizének őre, aki néhány kiválasztottnak bölcs tanácsot osztogat. Akár így van, akár nem, még senki sem ment vele semmire.

Emma nem merte bevallani, hogy ő bizony a kiválasztottak közé tartozik, még bolondnak nézné a portás. Este leült a vászon elé, arra gondolt, megörökíti különös „látomását”, de csak nem jött az ihlet. Kora hajnalban elhatározta, hogy ismét felkeresi a kivételes helyszínt.

A padon, amin tegnap ült, egy pergamen hevert. Üzenet? – kapta fel a papírt. Érthetetlen szöveget, inkább afféle jeleket látott rajta. Talán vannak szakértők... Vagy ez csak neki, személyesen neki szólhat? Akkor egy életen át fejtegetheti, és nem biztos, hogy szerencsével jár. Csalódottan ült le a padra, s arrafelé nézett, amerre tegnap az öreg eltűnt. Mégsem volt ez látomás vagy képzelgés! De mit akarhat tőle a szürke kis öreg? Miért pont neki jelent meg?



Lőrincz Zsuzsa: Kékhajú



Lőrincz Zsuzsa: Etruszk



Lőrincz Zsuzsa: Suttogók, drótszobor (Zachár Ottó fotója)

Ráadásul semmit sem értett az egészből... Bántotta, hogy akkor nem tartóztatta fel hosszabban az apót. Csak idétlenül nevetgél, igaz, mintha ez kedvére lett volna az öregnek.

A hazaindulása előtti utolsó napon különös álmot látott. Menyegzőre hívták. Egyedül lépett volna a terembe, de a küszöbön feltartóztatták az örök, majd szelíden egy másik terembe vezették. Ott elképesztő látvány fogadta: minden színompás zöldben tündökölt – zafír, almazöld, acélzöld, borsózöld, citromzöld, de a legszebb az erdőzöld volt, mert az öreget idézte. Egyszer csak olajzöld felöltőben megjelent az apó, kezében az irattal.

„Itt van, amire vártál.” „De

hát mi van rajta?” – kérdezte Emma, s közben egy tükörben azt látta, hogy a sötétbarna hajában zöld levelek fakadnak. Érezte, hogy arcát pír tölti el.

„Ne menekülj többé!” – sugározta az öreg huncut szeme, ezután az örök beengedték végre a vigadalomba, az apó pedig, akár az erdőben, eltűnt.

Kora hajnalban, a vonatra való indulása előtt visszavitte a rábizott iratot a padra. Legegyen másnak is szerencséje! Bizonyára akad rajta kívül is valaki, akire ráfér egy ilyen sokatmondó erdei üzenet.

Miután hazautazott, naponta leült a vászon elé. Az ihlet nem maradt el. Keze nyomán remekművek születtek. Többé nem kellett menekülnie.

képzőművészet

A CSENDES HIT ÜZENETE

A Prágában élő Lőrincz Zsuzsa festő- és képzőművész otthonosan mozog a közép-európai képzőművészeti közegben. Pozsonyban született, életének egy szakasza Vajkához kötötte, a családi szálak pedig Észak-Komáromhoz, de barátai élnek Magyarországon, a Vajdaságban, és egy komárom-koppánymonostori ház lehet az új gyökeresedés kezdete.

A vajkai évek élményhalmaza az origója művészetének,

s a csallóközi impressziók, a hitregék, a táj szépsége máig meghatározzák gondolkodását. Grafikus, de a festészet és a szobrászat közel áll alkotói attitűdjéhez, ám bármely műfajban alkot, az anyaghasználat teljessége, a formai letisztultság érzékenyen rezonáló művészi szándékot sejtet. A finoman együtt tartott képsorozataiban teremtéstörténeteket, személyes mitológiájának belső tájait konzerválja.

Műveinek redukált színhasználatát segíti a mű témájának kiemelését. Szükszavú egyszerűséggel, mégis szenvedéllyel formálja képpé gondolatait. Karakteres képi világában jelen vannak a klasszikus esztétikai értékek, másrészt a társadalmi reflexiókat figyelmen kívül hagyó, újító szándékú képzettársításokat vet fel. Grafikasorozataiban a szakrális világok, a meditálásra készítő témák mellett a lét szépségeinek bemutatására törekszik, kitárul a múlt, a jelen és a jövő ablaka. Tudatosan alkotó művész, aki megfontoltan szerkeszti a képek sorát. Mesél az örökkévaló titokzatosságról, látomásokról, és rávilágít a hétköznapokban megbúvó reményekre. Munkáiban az őszinte szívérvek felülírják a racionális gondolkodást, a látvány visszafogottsága ellenére katartikus élményt adnak művei. A hagyományos grafikai eljárások kidolgozottságát kombinált technikai eljárásokkal erősíti.

A grafikák, monotípiák és festészeti kifejezésmódok mellett szobrászati és a papírszobrászati munkássága is jelentős, a plasztikai forma teremtő erejét tanulmányozza. A drót, a fém anyagkombinációjából születő, személyes hangvételű, dróttest-motívumok mozdulatba merevedett nyers formája mégis étellel telítődik az alkotó kezében. Gazdag drótfonással készült emberalakjai a masszív megjelenés ellenére könnyedséget érzékeltetnek. Ezeknek a ki-

tárulkozó női dróttest-kompozícióknak rozsdásodása lehetne a pusztulás hírnöke, ennek ellenére az alakok elszánt-ságot, erőt sugároznak. Úgy mutatják meg a női valót, hogy a brutális, néhol eltúlzott részletek mégis szépséget sugároznak. A drótfonással készült művek az évek során átalakultak. Az alkotó, hogy oldja a fém merevségét, más és más anyagokat emel be a kompozíciókba. A dróthálóra papírplasztikákat készít. A tépett, szakított papírt – a papírméretítéshez hasonló technikával – áztatja, majd alakítja ki a formákat, és ezeket dolgozza rá a vasháló-szövevényre. A durva ponthegesztett, geometrikus fémhálóra épített, puha líraiságú figurális részletek az alkotó belső meggyőződését hirdetik. Szakrális témájú műveinek visszafogott áramlása mély mondanivalót hordoz. E munkáiban jelen van az ember és tájábrázolás, de már hangsúlyos szerepet kapnak a bibliai jelenetek, a Madona-ábrázolások. Az előtérbe helyezett hites gondolkodás, az anya-gyermek érzelmi köteléke egyre nagyobb teret foglalt el Lőrincz Zsuzsa alkotói periódusában, melyről így nyilatkozott: „Az anya-gyerek szeretet, mivel az anyaság meghatározó volt számomra, s a szülők iránt érzett szeretet, az emberek és a minket körülvevő természet, állatok szeretete. A szeretet a legfontosabb dolog az életben. Megóv minket. Anélkül meghalnánk. Ez a legcsodálatosabb adomány,

Miglincozi Éva



Lőrincz Zsuzsa

amit az ember Istentől kaphatott.”

Lőrincz Zsuzsának hitből táplálkozó, pozitív életszemlélete tükröződik műveiben, melyekben teremtő egységbe foglalja az élet és a művészet lényegét.

Sokrétű alkotói tevékenysége mellett egy prágai középiskolában tanít, és közösség-szervező tevékenysége is kiemelkedő a szórványban élő magyarság körében.

(Lőrincz Zsuzsa, Pozsony, 1954, grafikus, illusztrátor. A zebegényi Szőnyi István nyári szabadiskolában tanult 1970-ben és 1972-ben. A prágai Képzőművészeti Akadémia növendéke volt 1979–1985 között. Mestere: Ladislav Čepelák. Prágában él. Grafikai megjelentek több prágai albumban. Festészettel, szobrászattal is foglalkozik. Egyéni és csoportos tárlatokon mutatta be munkáit Pozsonyban, Prágában, Komáromban, Dunaszerdahelyen Somorján, Budapesten és még számos galériában.)



Lőrincz Zsuzsa: Csend az időben (Dúdor István emlékére)

vers

Fellinger Károly

A szivárvány réseit

A szivárvány réseit feszegeti Isten. Leselkedik, mint egy kisgyerek. Minél inkább többet lát, annál inkább láthatatlanná lesz. Csak akkor van, ha

a szomszédasszony csodára vár, beteg a gyereke, megjött az ura tíz év után a háborúból, pedig hát rég halottá nyilvánították, miközben

őt már nőül vette az ura bátyja. Az elhajított bumeráng nem oda tér vissza, ahonnan elhajították, hanem oda, ahol a gazdája jár.

Plüss

Milyen jó, a nemrég kihalt madárból van kitémőtt példány, egy tudós lőtte.

El lehet róla nevezni úrhajót, most felfedezett égitestet, krátert.

Hogy örülne a negyven éve halott barátom, a határban új bogarak, gyomnövények jelentek meg, bővílhet az iroda falán a gyűjteménye.

Eddig, amik nem voltak honosak mifelénk, kivágtuk egy lexikonból, utána átszúrtuk gombostűvel, libabőrös, pontos kézzel, lélegzetvisszafojtva.

Kaland

Átszaladok az édes fekete macska előtt, annyira megdöbben, hogy hófehérré változik. Pont ebben a szent pillanatban elgázolja egy rémült, babonás sofőr. Egy kukkot sem értve az

egészből összetörten áll a tetemnél s az ép teherautónál. Így jár a fekete macska, aki hófehérré változik. Elgurult gumiabroncsként lapulok az útszéli sáros gazban.



Lőrincz Zsuzsa: Madaras Madonna

könyv

„HA ELTÖRNE MINDEN NÁDSZÁL”

Milyen egy nádszál? Felülete néhol durva és szálkás, néhol puha és sima. Törékeny, gyenge, ugyanakkor rugalmas, hajlékony is. Alkalmazkodik a szélhez, a környezet változásaihoz. Könnyen sebezhető, ám könnyen sebet is ejt – sebezhetősége révén nyilvánul meg ereje is. Menedéket nyújt az állatoknak, tetőt építhetünk belőle, kosarat fonhatunk, akár hangszert is készíthetünk, vagy épp verset. Mennyi mindent sugall, mennyi mindenre tanít, mennyi ellentmondás rejlik benne. A világ egy apró eleme mennyi mindent feltár a nagy egészből, annak komplexitásából. Átélhető általa a létezés megannyi bánata s öröme. Ezért fontosak a vízparti séták, és ezért fontos a költészet is.

Gágyor Péter új verseskötetében „előszó gyanánt” kérdéseket intéz egy bizonyos herceghez, aki fel-felbukkanva

végigkísér az egész kötetben. A hozzá, hozzánk intézett monológok jellege alapján, illetve a szerző jelentős színházi tevékenysége révén a Hercegről könnyen Shakespeare vívódó, örökérvényű hőse: Hamlet juthat az eszünkbe, akinek szellemiségével a kötet több ponton is rezonál, ám a Herceg ugyanígy mi, olvasók is lehetünk. „és ha eltörne minden nádszál / a szélnek mit susognál / hűsvét napján / künn a tóparton árván / vagy a néma kútnál / hol rettegnéd a csöndet / ha fognak a remények / és hová raknának fészket / az égi madarak / hol énekelnének / a hajnalnak a tavaszi szélnek” (Nádszál)

A 77 éves szerző 77 című verseskötete 7 ciklusra osztva majdnem 77 verset tartalmaz, melynek az első fejezete Az alkonyról szól. Sokan talán mindezek alapján úgy vélnék, ez egy búcsúzó jellegű, elszá-

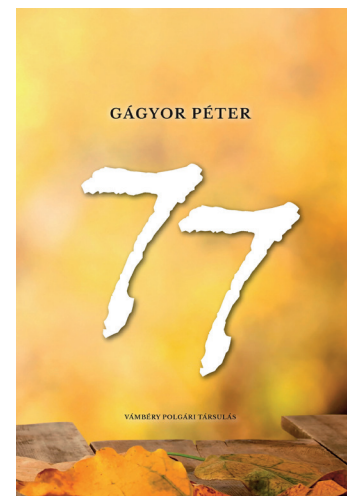
moló kötet. Hogy ez nem így van, azt már az is remekül szemlélteti, hogy az alkonyról szóló részt legelőre rendezi, nem pedig a végére. A szerző ugyan tudatosítja, hogy élete alkonyában tart, foglalkoztatja is, de nem fásul bele, nem szentel neki túl nagy figyelmet, akár egy szükséges feladatot, mihamarabb letudja. Bár tónusuk mélabús, nem reményvesztett. „Ez volna hát az élet alkonya, / nem érzem még, hogy esteledne / már” (Alkony)

Aki belelapoz, már az első néhány vers után megállapíthatja, hogy Gágyor Péter lírai éneke szeret sétálni. Verseit gyakran áthatja a természet közelsége, ha pedig nem az őszi égbolt alatt, vagy madarak között, akkor előszeretettel csatangol gondolatvilágában, emlékeiben, néha még vissza az időben is. Olykor csak kiles a holdfényes utca végére, de

hosszabb, megerőltetőbb, sziklaköves túrákra is vállalkozik. Figyel. Felfedez. Sötét barlangok visszhangjai közt. Erdei tisztásokon taposva a színes avart. Hegycsúcsokat mászva, ahol feltekintve az égre aggódik értünk, a világért. Érdeklődési köre rendkívül szerteágazó, s verseit olvasva – bármerre is jár – alapos terepismeretéről tesz tanúbizonyságot. „Ez élet, és nem alkony. / A kávémmellett ülök / és gondolkodom – / arról, hogy miről gondolkodjak” (Alkony)

Versei szerfelett dinamikusak, s ez a fajta szerkezet igaz a kötet egészére is. Ahogy az egyik sorból a másik, úgy az egyik versből is a következő mintha természetesen következne, mint a hullámok, sodornak magukkal, hogy dalolva elmélkedjünk Az alkonyról, A tékozlásról, Az időről, A történiáról, A zenéről, A hazáról, A versről – mintha csak egyetlen

Kovács Balázs



nagy indulat volna az egész kötet. Összegző, személyes hangvételű könyvről van szó, de mint említettem, korántsem lezáró. Merengő, játékos, lebegő versei az életet ünneplik.

Gágyor Péter: 77, Vámbéry Polgári Társulás, Dunaszerdahely, 2023

HOGYAN LÁTJA A GYEREK?

Fellinger Károly hatodik, skandináv típusú gyermekverseket tartalmazó kötete, a *Kilátok a fejemből*, a költő 60. születésnapja alkalmából jelent meg – az ünnepelt ajándéka ez valójában gyermek és felnőtt olvasóinak.

A kötet verseit a szerkesztő, Tóth Ozsváld Zsuzsanna két fejezetbe sorolta – nem véletlenül. A *Tiszta szívből* című fejezet témája a szeretet, illetve a szeretet különböző meg- és meg nem nyilvánulásai, a gyerekek meglátásain keresztül. A versekből kiderül, hogy a szeretet fogalma nem is olyan egyszerű, mint ahogyan arról az óvodában vagy az iskolában 5-10 éves gyerekeknek beszélni lehet, vagy beszélni próbálnak nevelők, tanítók a „szeressük egymást, gyerekek” hangján. Ez

pozitív szándékú ugyan (és bár ilyen egyszerűen megvalósítható lenne!), ám a gyerek a szüleit, nagyszüleit, a környezetében élő embereket s a köztük levő viszonyokat, viszálykodásokat szemlélve és megfigyelve ennél sokkal reálisabban és őszintébben gondolkodik el a szeretetről, állandóan azon igyekezve, hogy a bonyolult emberi viszonyokból is kiszűrjön valami pozitívumot. S ha mégsem talál bennük (felnőtt fejjel valóban belegendolhatnánk, mennyire megdöbbeneti és riasztja ez őt), akár azzal is megpróbálkozik, hogy saját pozitív érzéseit adja hozzá egy-egy elhidegült helyzet megoldásához. „sose volt szíve az apunak” (*Volt vagy nem?*) – mondja az anya, aki már külön él a férjétől. A gyerek már megtapasztalta, mennyi bonyo-

dalommal, idegfeszültséggel, kínos helyzettel jár a család szétszakadása. A kifejezés, hogy „megette a bánat”, nem biztos, hogy teljesen világos a számára, de tőle távol áll a gyűlölködés, hiányzik az apja, hát a bánatot teszi felelőssé, hogy „megette” az apja szívét...

A felnőttek elejtett mondásai más versekben is töprengésre készítetik a gyerekbent. Ha a nagyinak „nincs szíve” pénzt kérni a szegényektől a varrásért, vajon akkor lenne fősvény, ha „lenne szíve”? A kisgyerek romlatlanságát, szociális érzékenységét példázza a *Koldus* című vers, melyben egy „elégé ijesztő” külsejű koldussal beszélget a kisélős a parkban. A felnőttek állandó rohanó életmódját s a gyerek magányát emeli ki. Az *Aranykulcs* című versben a kisfiút a féllábú koldus kitaláltossága indítja meg, annyira, hogy „aranykulcsot” szeretne szerezni neki, amivel „minden zárat / ki lehet nyitni”, hisz a kéregetőt senki sem engedi be a házába.

A gyerekszerelem témájú versekben általában a kislány a bátrabb, ő meséli el „hódítása-ít” és a fiúk szimpatikus ügyetlenkedéseit: amikor locsolkodás közben ijedten kiáltozik, hogy jaj, kölni ment a szemébe, a fiú azzal vigasztalja, hogy nem baj, „majd én átkarollak, / és átsegítelek az út másik oldalára.” (*Az éjszaka a csillagoké*)

A *Jó gyerek vagyok* fejezetnek már a címe is sejteti, hogy ebben a részben jóval virgocabb és csalafintább, tréfásabb verseket olvashatunk. Egy szemfüles, örökmozgó, élénk gyerek meséli itt otthoni és iskolai élményeit. A történetek kapcsán megismerhetjük az egész családot, hisz a gyerek mesélés közben „kidomborítja” a jellemeket. Az apa már „lassan százkilós” (ám neheze esik a fogyókúrás), szórakozott, feledékeny. A gyerek az, aki „gubancos” helyzetekben helyre teszi a dolgokat: ha az apa a parkolóban egy másik autóba akar beszállni, ami ugyanolyan, mint az övé, csak „tisztább és csillogóbb”, ő figyelmezteti; ha fagyos az autó szélvédője, s az apja nem találja a jégkaparót, napocsakát rajzol a szélvédőre, majd azok leolvastják a jeget. Az apa időnként meséket próbál kitalálni fia elkápráztatására, ám annak nem tetszenek ezek a történetek. Az anya itt a stabilabb személyiség, ő intézi a család dolgait, ám vele is megeshet, hogy „szét van esve”. A gyerek reálisan figyeli szülei viselkedését, szokásait.

A nagymamának nem sok szerep jut a versekben a bemutatkozásra, ám a nagyapának annál több. A családtagok közül ő a gyerek számára a különösen érdekes figura. Cseresznyefüggőt keres az unokának az ingatag ketteslétrán állva, s a

Kovács Jolánka



gyerekeknek itt megint egy, a felnőttek által elejtett megjegyzés jut az eszébe: „minden a fejben dől el”, valószínűleg „nagyapa ketteslétrája is”.

Lukács Hajnalka piros-sárga-zöld-barna-bordó színekben pompázó, hangulatos rajzai együtt élnek, viháncolnak a versekkel, óvodás korú és alsós gyerekeket hívva olvasásra, mosolygásra, nevetésre; szülőket, nagyszülőket, pedagógusokat a gyereklélek rejtett rétegeibe való betekintésre, gondolataikkal, dilemmáikkal, érzéseikkel, és nem utolsósorban a saját botlásainkkal való szembenézésre. S ha rájövünk, hogy a gyerekek mennyire jól képesek „kilátni a fejükből”, máris közelebb kerültünk hozzájuk.

Fellinger Károly: *Kilátok a fejemből*, Anser Kiadó, Hetény, 2023



Lőrincz Zsuzsa: Ipari mitológia 2



Lőrincz Zsuzsa: Ipari táj 3

„...ARANY AZ EMBEREK LÁBAI ELÉ...”

Alaszkának jobb lett a sajtója

Méhes Zsigray Ottó könyvének borítójára pillantva azonnal felülrik bennünk a félig-meddig szállóigévé vált filmsorozatszócím: *miért éppen Alaszka?* Az elfeledettnek tűnő helyekre, reménytelennek látszó helyzetekbe kerülésre mondják így az öniróniára fogékonyak – de bevallom, azonnal elengedném most ezt a hasonlatot, ám a sorozat rendezője, Peter Bogdanovich egyik kedvencem, s hogy miért? Mert a filmművészetől a kommersznek tűnő moziig mindent borzasztóan jól csinált meg. Dráma, annak újrafogalmazása, vígjáték, horror s mindennek átmeneti-köztes állapotai csillognak filmjeiben; bölcsességre készítő satirikus sorozattól a maffiózók világát bemutató szériáig ívelnek sikerei; s hát gyakorta színészként is feltűnik mások filmjeiben egy-egy epizód erős karakterének megjelenítésével. Mondom: sokoldalú, alapos, s leginkább, ami a lényeg: mindent tud abból, amivel lenyűgözheti a nézőt.

S ami miatt ezt ennyire részleteztem: ettől szinte semmivel sem marad el tárgyunk szerzője, Méhes Zsigray Ottó. Köny-

ve egyszerűen remek útleírás, útirajzolat; alapos, részletes, kellően személyes ahhoz, hogy ráérezzünk a nagy utazás személyes motivációira, de visszafogott, ha erről kellene megfogalmaznia valamit. Inkább arra ösztönöz, hogy a bőséges – szépen szerkesztett – képanyag fölött magunk is léleken együtt utazzunk vele; s ne csak átutazzunk, hanem abban az egy órában, egy napban, vagy néhány hétben – ha akár átutazóként is – otthonként pillantsunk a hegyek és az emberek befogadó tekintetébe. Mert az élmények s a tájak nem csak maradandóak, nem csak szépek, de minden vadregényes vonásaikkal együtt is úgy nyílnak meg Méhes Zsigray előtt, mintha megéreznék: félig-meddig hazatérőként köszönti őket.

Mondom: furfangos mesélő ő. Úgy beszél el az utazás történetét, mint egy olyan filmet, aminek kész a háttere, adott a narrátor benső motivációja, majd az epizódokból összeáll, hogy a korábbi – mert voltak, s utal rájuk, hogy el ne feledjem ezt megemlíteni – barangolásokat útítársai miért változtak

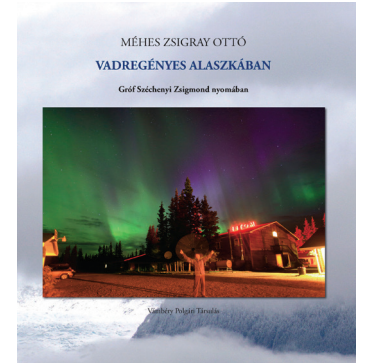
meg (hangsúlyozom, hogy a könyvben ez nem hiányosság, legfeljebb hangulatfestői elem, ahogyan a mellékmondatokban megjelennek a ráutalások), ám már errerá lehetne építeni akár egy romantikus, akár egy dermesztő történetet; „mindegyis” mit; mindegy, hiszen maga a táj Jack London és a western, az aranyláz, az olajharc és minden egyéb óta „mindent elad” a nézőnek. Pláne, ha ahhoz olyan avatott kéz nyúlna, mint Peter Bogdanoviché.

Aki, akár ő is, ismétlem, egy hiteles, hangulatos mai háttérrel rendelkező szerzőtől, azt mondhatnánk: a legjobb pillanatban. Hiszen – komolyan véve a kérdést: miért épp Alaszka – azt felelhetjük: miért ne. Alaszka még ma is épp oly távol áll a hétköznapi kultúra-fogyasztóktól, mint Széchenyi Zsigmond idejében. Aki közel száz éve megjelent könyve (*Alaszkában vadásztam*) felütésében erről ír, a könyv első mondata ugyanis ez: hol van Alaszka? Majd megválaszolja, és mesél, nem akarok erre is kitérni, de nyomatékossítanám: Méhes Zsigray úgy szegődik

Széchenyi nyomába, mint a mester olyan tanítványa, aki már kivívta annak jogát, hogy együtt vadászhat vele. No, nem jegesmedvére, nem is alaszkai rókára (bár ennek átvitt-átvett humorát szerzőnk is megvillantja), s nem is valami óriásvadra, hanem csupán – élményekre. Ugyanarra, vagy hasonlókra. S szépen, elegánsan „központozza” élményeit Széchenyivel, hol nyomába szegődve, hol csak ráismer(tet)ve a hegyek vonulatában a régi könyv epizódjaira.

S azt is mondhatjuk: tette mindezt „piacképes” időkben. A kötet megjelentetésére a kiadó jó ritmusban vállalkozott: mondhatni, divat lett a hófödte, vadregényes sarkvidéki vagy ahhoz közeli tájakra adaptált mozi. Mostanában szinte minden harmadik sorozat hasonló környezetben játszódik, Izlandtól Alaszkáig, de a filmgyárak sem nagyon engedték el a „jégkorszaki erőszakik technowesternjét” (*Alaska Daily, 30 Days of Night, True Detective: Night Country*, stb), szóval a legjobb pillanatban érkezik Méhes Zsigray munkája, útirajza

Tamási Orosz János



ahhoz, hogy megmutassa az alaszkai vadregényes tájak és múltidéző, de nem múltban élő városok huszonegyedik századi arcvonásait. Egy olyan táját, amely ismerős ugyan, de korról korra újra fel kell fedeznünk. S ez kellő szorgalommal meg is történik. Kicsiny iróniával úgy mondhatnánk: aranyláz Selmecebányán is volt, de Alaszka sajtója jobb. Ám tegyük hozzá, nem kis „körmőcfont” örömmel: most még gazdagabb lett.

Méhes Zsigray Ottó:
Vadregényes Alaszkában,
Vámbery Polgári Társulás,
Dunaszerdahely, 2023

SZÖVEGKAPSZULA

Szeretem, ha egy könyv kicsi, vékony, „százoldalas” – mondhatjuk úgy is, hogy szövegkapszula. Magammal vihetem, könnyen befér a táskámba, elővehetem földön, vízen, levegőben. Többször is elolvashatom, hurcolhatom magammal a lakás egyik helyiségéből a másikba, és az ágyba is besáncolhatom magam vele. (Szeretem a nagy többszáz oldalasakat is, de azokról majd máskor.)

Egy ilyen könyvet kaptam nemrég az egyik író-társamtól azzal, hogy lapozzak csak bele! A címlapon kolléganóm neve szerepelt, a kötetet szokásom szerint megfordítottam, s akkor vált nyilvánvalóvá, hogy egy különleges antológiát ajánlottak a figyelmembe: az egyik rész szerzője Nagy Erika, a másiké Zsille Gábor – a tavaly decemberben átadott tegnap.ma irodalmi díj nyertesei. Még aznap elkezdtem olvasni, s jó szokásom szerint vittem magammal mindenhova. Az egyik nap az egyik szerző írásaiba olvastam bele, a má-

sik nap a másikéba – s így oda-vissza sétáltam két teljesen különböző írói világban, ami hihetetlenül érdekes élményt nyújtott.

Nagy Erika kötet részének a *Szellemjárat* címet adta, a tizenhárom írása egyikének címét – amely egyben a kötet legmarkánsabb darabja. Ez a történet az álom és a valóság mezsgyéjén játszódik, nagy-szerű képi ábrázolásokkal, mély gondolatokkal a létről és a halálról. A további írások egy része olyan életjelnetekkel foglalkozik, amelyek az író gondolkodására, véleményalkotására ösztönözték, s amelyeket szépprózai megoldásokkal örökített meg, színezt ki, s tett olvasmányosabbá. Néha a humoros megoldást választotta, máskor komolyabb tanulságokat vont le – az egyes témákhoz illően. A befejezés találó vagy megnyugtató, néha felüdülésként ható, vagy épp megmosolyogtató. Az összes írást sajátos dinamizmus és stílus jellemzi. Mind a komolyabb, mind a könnyedebb hangvételű írá-

sok bizonyítják, hogy a szerző számára nem okoz gondot a legegyszerűbb történetből is olvasmányos, igényesen megírt prózát kerekíteni.

A már több neves díjat magának tudó költő, író, műfordító Zsille Gábor kötet részé az *Időkapszula* címet kapta, és húsz írás szerepel benne – egy-egy versét egy-egy prózája követi. A próza-rész szintén élettörténeteket tartalmaz, a szerző által megélt eseményeket, élcelődő humorral zseniális finomsággal átszőve. Az irodalmi lét eseményeiről való afféle szó-rakoztatóan tanulságos valóságsgazú tudósítások ezek. A szerző költészete természetesen egy teljesen más képet mutat: az alkotó a verselés szabályait követi, mégis ideoda szárnyal, időnként tréfas, máskor nagyon is komoly gondolatokat közvetítve, és ébresztve az olvasóban. A finom humor ott bujkál szinte valamennyi alkotásában, ez teszi olyan szó-rakoztatóan olvasmányossá ezeket a rövid írásokat. A legjobban az Ars



poetica-dal című vers volt az, amit többször is elolvastam, és valamennyiszer újra feltámadt bennem a csodálat az írója, és általa az összes költő iránt.

A kötet bevezető részében rövid fotóval illusztrált bemutatót olvashatunk a két szerzőről, akik méltán kapták meg a tegnap.ma irodalmi díjat, hiszen az írás mellett

jelentős szerepet töltöttek és töltenek be az irodalomszervezés és -népszerűsítés területén is.

TEGNAP.MA ANTOLÓGIA,
2022, Nagy Erika: *Szellemjárat*, Zsille Gábor: *Időkapszula*, DT PRO Bt.,
Budapest, 2023

sci-fi

VONZÁSBAN

Szép nyári nap volt, amikor az USS Chronos megkezdte landolását az óceánon, nem messze Grönland partjaitól. Diszkosz alakú, áramvonalas testét szinte becsapódás nélkül nyelte el a kósza jégablakkal tarkított víz, csak az iménti hangrobbanás hullámai fodrozták fel kissé a felszínt. A pilóta felállt, kinyújtóztatta zsibbadt tagjait, aztán átadta helyét a haditengerészeti admirálisának, aki azonnal kiadta a parancsot a merülésre.

Furcsa recsegő-ropogó hang hallatszott, amint a kételtű jármű belsejében kiegyenlítődt a nyomás, a ballaszttartályok pedig megteltek vízzel. A légénység bevonult a dekompresziós kamrába, hogy kondicionálja magát, míg a kapitány átkapcsolt automata robotvezérlésre.

Ez volt a Chronos prototípusának első tesztje, és nagyon sok múltott az eredményeken. Eddig még soha nem próbálták élesben ezt az idegen technológiát, aminek a roswelli katasztrófa során jutottak birtokába. Azóta sokat vizsgálták, kísérleteztek vele, elméleteket állítottak fel, modellezték, rekonstruálták a roncsokat, de cirka hetven év kellett hozzá, hogy hasznosítsák, és kézzel fogható eredményeket produkáljanak. Minden megfelelően funkcionált, kivéve egyetlen problémát, amit a legzsensziálisabb mérnökök sem tudtak kiküszöbölni. A külső borításon nem lehetett ajtó vagy ablak, nehogy meggyengítse a burkolat teherbírását. A legspeciálisabb üveg, a több rétegű zsilipkapu se lett volna képes ellenállni annak a

brutális erőhatásnak, ami tervezett útja során a Chronost érheti. A lezuhant űrhajó viszont épp a bejáratánál szenvedett jelentősebb sérülést, így aztán elő kellett állni valami megoldással. Hosszas tanakodás után úgy döntöttek, hogy behégesztik a titánból készült fedőréteget. Miután a technikusok összeforrasztották, majd simára csiszolták a külső felületet, már nem maradt kiút. Az odabenn tartózkodók biztonságban voltak, de egyben csapdába is estek. Csakis a külső kamerák, rádióhullámok és szenzorok segítségével tudtak érintkezni a külvilággal, ezzel viszont két legyet is ütöttek egy csapásra. A sima anyag ugyanis visszatükrözte a kibocsátott szonáris jeleket, láthatatlan lett a radaron, sőt még a közvetlen közelükben tartózkodó objektumok számára is azonosíthatatlanná vált.

A szűk kabinban áporodott szag érződött annak ellenére, hogy a légtisztító berendezés maximális fordulatszámon üzemelt. Az első tiszt félretolta az útból egy tengerbiológust, aki tátott szájjal álmélkodott a monitoron kirajzolódó mélytengeri óriáskalmár sziluettje láttán. Sejtette, hogy az őket körülölelő hajó konstrukciója még korántsem tökéletes, de igyekezett elhessegetni magától minden aggasztó gondolatot. A navigátorhoz fordult, aki gondterhelten arccal meredt a vezérlő panelre.

– Jelentést kérek! Mi a pozíciónk?

– 3600 méter, és egyenletesen süllyedünk!

– Engedelmelem, uram! SOS jelzést fogtam a felszínről.

– Értelmezhetőek az információk?

– Teljes mértékben. Egy öttagú dán kutatócsoport veszélyhelyzetbe került, egy váratlanul leszakadt jégablak rekedve élelem és víz nélkül. Azonnal meg kell kezdenünk a mentést! A koordinátáik...

– Tárgytalan. Folytassa a merülést!

– De uram! Nem hagyhatjuk...

– Dehogynem. Láthatóan elkerülte a figyelmét néhány fontos tényező, mégpedig az, hogy titkos küldetésben járunk, és nincs rendelkezésünkre álló kapu a megmentettek befogadására. Kövesse a jelet, és folytassa a merülést! Ez parancs!

A navigátor behúzott nyakkal fordult el, hogy ráruházott feladatainak szentelje magát. Ám kisvártatva újra vette a bátorságot, hogy felettesét szólítsa.

– Uram! Vészesen közel kerültünk a tengerfenék alatti Mohorovičič-féle köpenyhez. Az üledék itt meglepően vékony, és a jel közvetlenül alóla sugároz.

– Értem. Utasítom, hogy kormányozzon a legvékonyabb réteg fölé!

– Jelentem uram, már nem én irányítok. Minden berendezésünk felett elvesztettem az uralmat. Úgy tűnik, valami felsőbb erő átvette az irányításunkat. Mintha a vonzaskörébe kerültünk volna... megállíthatatlanul süllyedünk!

– Érzékel mágneses mezőt?

– Nem érzékelek semmit, az összes műszer önálló életre kelt, és értékelhetetlen adatokat közvetít. A vezeték nélküli

Tóth N. Katalin



Lőrincz Zsuzsa: Jópásztor

eszközök kivétel nélkül felmondták a szolgálatot. Csak annyit tudok biztosan megállapítani, hogy navigálás nélkül is nyílegyenesen a jel irányába haladunk.

A légénység tagjai, mindenre elszánt szakemberek, katonák, pilóták, haditengerészek, technikusok, mérnökök, tudósok egytől egyig az apró vezérlőfülkébe seregltek, ahol alig férték egymástól. Mindegyikük más szempontból értékelte a kialakult helyzetet. Néma csendben nézték a külső kamera által közvetített képeket, miközben egy megállíthatatlan erő szívta magával a Chronost lefelé, az egyre sötétebb mélységbe. Egy pillanatra szívárványszerű fé-

nyek jelentek meg a kijelzőkön, szívdobbanásnyi ideig nem hallatszott más, csak a jelenlévők félig visszafojtott lélegzetvétele, aztán megnyílt alattuk a tenger feneke, hogy magába fogadja őket.

Atlantisz kormányzója elégedetten biccentett, amint a jármű landolásra készen belebegett a kikötőbe. Azonnal észrevette, hogy nem szabványos, csak valami sebtében összetákol utánzat, ami a csodával határos módon elviselte a rá nehezedő atmoszférát. De azért működött, mert a jeladó ott maradt a fúziós meghajtó alá rejtve, és a hívásnak engedelmességgel hazatért, akár egy bumeráng.

vers

A. Túri Zsuzsa

Télen a Margit-hídon

Szürke vízen sörösüveg úszik,
lábamnál újságpapír lobog,
s ahogyan a hátamon felkúszik
a hideg, a halvány csillagok
lassan settenkednek fel az égre,
és gurulnak csendben szanaszét,
ráülnek a fenyőfák hegyére,
nekik egy a kezdet vagy a vég,
a napok, mint télen általában
kiakasztott piszkos lepedők,
délután már korán félhomály van,
s ezüstösre áznak a tetők
a szitáló, nyúlós-nyálkás ködben,
csukva álmodnak az ablakok,
lámpák gyúlnak mindenütt, miközben
a hídon át lassan ballagok,
te elmentél s nélkülöd a fények
ismeretlen koszoskék tavak,
melyek mélyén elveszik a lényeg,
s értelmetlen kódok a szavak,

hideg van és csendes most a város,
elmúltak a színes ünnepek,
itt-ott fakult selyemszalag szálldos,
a füzérek még fent függenek,
s mert szemedből kihulltak a lángok,
nélküled itt minden mostoha,
én mégis egy égi jelre várok,
kitaszítva, ó én ostoba,
azt hiszik, a szívem régen jég lett,
pedig nem, csak nincs mit mondanom,
azt hiszem, már beszélni is félek,
nem vigyázol rám, nincs oltalom,
kértelk, hogy üzenj odaótról,
de nem jött jel, nem jött látomás,
vagy az élet örökös zajától
nem fogom fel, csak egy állomás
az ittlétünk, s az örök hiányban
tudnom kéne, minden rejtjeles,
tisztá békében lehet hibátlan
csak a hangod, amikor keres.
Felrémlik arcod mosolyra gyúlva,
lehet köztünk éj, vagy sivatag,
érezem, lassan, tüskékkel, de újra
szívemben szent rózsák nyílnak.

A talányos ég stólat hajít rám,
lassan tán a hó is megered.
Lehunyt szemmel lelked ha most hívnám,
elérhetne kérges tenyered.

Téli mese

Füstszagú télen a halk havazásban
szunnyadó pillék a rőt levelek,
jelmezt ölt minden és mindenütt más van:
átlényegülnek a szürke terek.
Szétterül lassan a mágikus álom,
bokraink ég felé intő kezek,
habfehér kesztyűben, és fent a fákon
összebújt, s hallgat a madársereg.
Csillagfüzérek az utcai lámpák,
templomunk tornya a felhőig ér,
takaró fedí a városi lármát,
lustán kalandozó szél dala kél.
Csellengő holdnak ezüstös a fénye,
bűvös az éj is, ma semmi se fáj,
úgy vagyok itt, hogy tán nem vagyok mégse,
mint a mesében, úgy alszik a táj.

novella

A JÁTÉK VÉGE

Éjfél múlt. Ott állt a Lánchíd korlátjánál, és a kivilágított Vár látványában gyönyörködött. Olyan furcsa volt, mintha... mintha készülné valamine! Önkéntelenül felé mozdultam. Váratlanul megfordult:

– Maga még tudatos – nézett rám.

– Tessék?

– Mindenki azt hinné, öngyilkos akarok lenni, de maga érti – mosolygott.

– Értem?

– Ó, bocsánat! Csak sejti. Az is jobb a semminél! – felnevetett. – Olyan, mint egy számítógépes játék, de pont fordítva van: a számítógépes játékokat másolták erről. Mondhatni mindenki ezekkel a másolatokkal játszik, főleg az okostelefonján.

Bólintottam. Bolond, ez egyértelmű. Menni akartam, de ha már belekezdett, nem engedett el ilyen könnyen.

– Kérem, csak egy perc! Tudom, hogy meg fogja érteni. Emlékezni fog. Kérem!

Egyszerre töltött el ijedtség és kíváncsiság. Emlékezni fogok...?

– Hiszen tudja: Game over. Start a new game? Vagy magyarul: A játék véget ért. Kezd új játékot? Minden játéknak ez a vége – magyarázta –, a gép

automatikusan felajánl egy új játékot.

– Nincs ebben semmi különös – mondtam –, főleg a pénzbedobós játékoknál...

– Nem egészen úgy – az idegen szeme pajkosan felfénylett –, mert ez a szabadságot jelenti. A választás szabadságát. Ugyanazt a játékot játszod tovább, vagy választasz egy másikat.

– Vagy nem játszol – tettem hozzá.

Az idegen elkomorult.

– Játszani kell. Mindenki játszik..., csak legföljebb nem tud róla.

Egyszeriben elegendem lett az egészből.

– Miről nem tud?

A kérdés meglehetősen provokatívra sikerült.

– Kérem, kérem! Ne haragudjon meg rám! Őszintén hálás vagyok, hogy szóba állt velem. Sokszor próbáltam már, de nem tudtam továbbadni... – belekotort a zsebébe és elővett egy kis mobiltelefon-szerű készüléket –, ezt.

Meg se szólalhattam, máris elővett a készülékből még egyet.

– Ez az enyém. De ezt a másikat... Nos, régóta keresem, kinek adhatnám oda. Ez afféle küldetés, ha úgy tetszik.

Amikor elvállaltam, nem gondoltam, hogy ilyen nehéz lesz találni valakit. Valakit, aki még tudatos, akiben megvan a lehetősége annak, hogy emlékezzen, csak nincs meg hozzá az eszköze. Szeretném ezt átadni.

Mire felfogtam volna, mit teszek, már a kezembe is nyomta a készüléket, miközben a tudatom mélyén felvillant egy örült gondolat: – Maga nem ember?

Harsányan felkacagott.

– Uramisten, dehogy vagyok én valami nyamvadt superman vagy földönkívüli! Ugyanolyan ember vagyok, mint maga. Csak én még tudatosan játszom. A legtöbbször nem is sejtik, hogy módosíthatnák a játékszabályokat vagy kiléphetnének!

Váratlanul elragadta valami különös, izzó hév.

– Érti, milyen tragikus ez? Az emberek azt hiszik, a végzet sodorja őket szörnyűségre. Pedig bármikor átprogramozhatnák a játékot, vagy kiléphetnének belőle. A kezükben van a soruk! A végzet csak azok számára létezik, akik már nem tudnak játszani! Game over! Érti? Bármikor „game over”, és jöhet az új játék, főmenü, beállítások... Olyan egyszerű lenne! De az emberek többsége már nem tudja ellenőrzése alatt tartani a játékát, mert elfelejtette a valóságot. Elnyelte őket az adott játékuk, abszolút valóságnak hiszik, vagy nincsenek meg a megfelelő készülékeik. Ami kell az irányításhoz. Nagyon egyszerű a használata. Ha nem felel meg az adott játék... Bocsánat, hogy jobban értse: az élet és a játék az ugyanaz, szinonim kifejezések, hogy így mondjam. Mi magunk alkotjuk a valóságunkat, formáljuk a körülményeinket. Ez a korlátlan szabadság! Minden szent iratban világosan benne van. Minden rajtunk áll, bármit megtehetünk. A játékot, egy adott életpályát, bármikor át lehet programozni, vagy le lehet állítani és újat kezdeni! Bármikor. Vagy ha végigjártunk egyet, újat lehet indítani. Csak meghalni nem szabad! Aki meghal, az kiesik, de ebbe ne menjünk most bele, „más tészta”, ha szabad ezt mondanom: az a biológiai lét része. Érti már? Ilyen egyszerű! Megnyomja a gombot: Game over. Befejezi a játékot? Igen. Aztán megjelenik a kiírás: Kezd új játékot? Igen, és megadja a paramétereket. Már világos, nem?

Igen, világos! Ennek semmi értelme. Mit akar tőlem? Meggyilkol?

A félelem jeges borzongása kúsztott végig a gerincem mentén. Idegesen néztem körül, de seholy senki. Máskor annyi itt a turista, most meg egy szál se.

– Elállt a szava is, ugye, hölgyem? – kérdezte az örült idegen kedvesen. – Úgy örülök, hogy átadhattam magának az irányítót!

Boldog mosollyal nézett rám, aztán megnyomott néhány gombot a kezében lévő készüléken.

– Most leállítom a játékot. Nagyon ideje volt már. Kilépek. Aztán kezdek egy újat, de nem játszom megint technikai civilizációban. Elég volt az ellenséges tárgyakból! Folyton kék-zöld vagyok!

Nevetett, és megint megnyomott egy gombot. Kész, most felrobbant mindketönnket, mert öngyilkos akar lenni! Magával visz engem is, mert olyan idióta voltam, hogy szóba elegyedtem vele. Megérdemlem, ha úgy vesszük.

Az idegen rám kacsintott, és a kezében lévő készülékre mutatott.

– Vigyázzon rá, és ne feledje: bármit, bármikor!

Egylépésnyire állt a híd korlátjától. Nem tudom, hogyan csinálta. Nem tudom, mi történt, de egyszer csak felcsapott a Duna vize a hídra, ahogy befogadta a belevágódó testet. Vagyis csak gondoltam, hogy beleugrott. Mert nem láttam ugrani.

Kacsintott. Megnyomott valamit a kezében lévő készüléken, aztán... Elnyelte a tér. Nem a víz. A víz csak csobbant, de olyan abnormálisan nagyot, hogy vizes lettem. Ez tény.

A távolból nyerítő kacagás jutott el hozzám. A pesti oldal felől egy turistacsoport közeledett felém. Ott álltam teljesen megzavarodva, csuromvizesen... azaz... mintha csak képzeltem volna, a ruhám, a hajam már alig volt nedves... Nem, ez képtelenség!

A turisták közeledtek. Ha továbbra is itt téblábolok, még azt hiszik, öngyilkosságra készülök. Gyorsan továbbindultam, és csak akkor jöttem rá, hogy a markomban szorongatom a készüléket, amikor átértem Budára. Itt már elég sokan mászkáltak. Megkellene néznie tüzetesen, amit az idegen adott. De nem itt! Átrohantam a nulla kilométerhez az apró parkba.

Fedina Lília

A készülék mobiltelefonnak látszott. Olyan régmódinak, ami nem érintőképernyős. Furcsa krikz-krakszok alatt „Gamo” felirattal. Névtelen cég gyártmánya. Kisméretű kijelző, nem túl sok gomb. A lehető legegyszerűbb kivitel. Ösztönösen megnyomtam a „Menü” gombot.

A kis képernyő kivilágosodott. A hátamon végigfutott a hideg.

„Kezd új játékot?”

A képernyő alatti gomb bal oldalon: igen, jobb oldalon: nem. Milyen új játékot?! Számomra ez nem kérdés! Soha nem játszom! És ha most mégis? Ha új játékot kezdek, vagy ha átprogramozom a mostanit, megváltoztatom az életem körülményeit, és akkor elkerül az a sok gond, ami... Akkor vajon engem is elnyel a tér? Vagy hipp-hopp, beleszökkennek egy új életbe? De nem olyan könnyű kilépni ebből, hiszen szálak, eltéphetetlenek hitt szálak milliárdjai kötnek ide. Mi lesz akkor a játék, vagyis az életem többi résztvevőjével? Vagy ők csak számítógépes programok, segédeszközök? Ha befejezem a játékot, ha kilépek, akkor megszűnnek, eltűnnek, átalakulnak? Vagy ők is játékosok, és egymás játékát módosítgatjuk? Végül is, amikor az idegen eltűnt – ahogy ő mondta: átlépett egy másik játékba, senkinek sem történt baja, se a turistáknak, se nekem.

Az idegen azt mondta, ő még tudatosan játszik, és én képes vagyok az emlékezésre.

„Kezd új játékot?” Szó sincs róla! Ha megnyomom, hogy nem, akkor nem, és kész.

Megnyomtam. NEM.

„Folytatja az előző játékot?” Az nem az én játékom! Dehogy folytatom másét! NEM.

„Kezd új játékot?”

A fenébe! Valamilyik kérdésre igent kell válaszolni. De melyikre? Ha nem kezdek új játékot, értelemszerűen folytatom a régit.

Nem és nem! Nem játszom és kész!

Soha, soha életemben nem tettem még olyat, mint akkor! Széttaposam a mobilt. Aztán kidobtam a kukába. Ami ahogy megszabadultam tőle, a megkönnyebbülés helyett szinte fájón lüktetett bele az agyamba a kérdés: Valóban nem játszom?

Azóta gyakran álmodom arról, hogy ott villog előttem a parányi képernyőn a kérdés: „Kezd új játékot?” Igen – nem.

De álomban sem merek dönteni.



Lorincz Zsuzsa: Indusztriális mitológia 4

múltidéző

AKINEK MAJD NEM SIKERÜLT KILÉPNIE AZ APJA ÁRNYÉKÁBÓL

Juhász Dósa János

Sok hasonlósággal ellentétben Mikszáth Kálmán nagyon szerette volna, ha három fia közül valamelyik továbbviszi írói tehetségét. Jánoska négyévesen meghalt, így maradt Kálmán László és Albert. Mindketten jogi pályára léptek, de amíg az idősebbik maradt a kaptafánál, s a főispánságig vitte, addig Albert kacérkodott az írással, s Benedek Marcellel közösen *Virágfakadás* címmel lapot is szerkesztett, s egyetemi tanulmányaival párhuzamosan írogatott is a különböző pesti lapokba. Még a rossznyelvek is elismerték, ha idővel kiforr

majd, akár apja méltó utóda is lehet. *„Ha halkán szól is lantom pendülése, // Lelkem nevet és én büszke vagyok, // Mert még mint gyermek ott-hon megtanultam: // Az írás nagy, dicső és szent dolog”* – írta a *Tollam* című versében. Első lépésként befejezte apja elkezdett, de hirtelen halála miatt félkész állapotban maradt *Az amerikai menyecske* című regényét, és egy évre rá a Légrády-testvérek kiadták első önálló novelláskötetét (*Ki ves majd Palinak cipőt?*), amely 18 írást tartalmazott. Iróniával teli, csattanós anekdoták ezek

– méltóak lettek volna akár az apja tollához is. De a hirtelen jött súlyos betegség és gyors halála megakadályozta a tényleges írói hírnevet. Előtte már csak egy drámára telt (*A szigorú ezredes*), de már ez is kiadatlan maradt. „A fiatal Mikszáth lekívánkozik az édesatyja tenyeréről, s maga lábán akar bejutni az irodalomba” – írta róla egyik első kritikusa. Biztosak vagyunk benne, ha adott volna neki a Sors még legalább tíz évet, akkor apja komoly vetélytársa lehetett volna. Így csak egy sírban nyugszik vele a Fiumei úti temetőben.



EGY HÍRLAPI POLÉMIA HÁTTERE

Mikszáth Albert

– A kegyelmes úr óhajt a szerkesztő úrral beszélni! – szólta a képviselőházi teremhez Ormos Attila hírlapíróhoz, aki erre felállt, s elhagyta az újságírók karzatát. A kegyelmes úr ott állt a folyosón, s leereszkedő bizalmaskodással vonta őt félre az egyik ablakmélyedésbe. Ormos nem lett volna ravasz hírlapíró, ha nem találta volna ki azonnal, miről lesz szó? A kegyelmes úr vezércikkre akar írni s az ő segítségét kéri. Sokszor keresték már fel hasonló ügyekkel, mert Ormos minden léhasága mellett nagyon ügyes és tehetséges hírlapíró volt, aki ha kellett, vállalt mindenféle munkát.

Kellett. Ezt természetesen úgy kell érteni, hogy mikor Ormosnak pénz kellett, mert egyébként nemigen szerette a tollat forgatni. A „jó idők” azonban, ahogy ő azokat a napokat nevezte, mikor pénze volt, nagyon rövid ideig tartottak nála; nem azért, mint ha keveset keresett volna, hanem mert sokat költött. Szeretője, a csinos Eliz, rendkívül kedvelte a szép kalapokat. Mikor aztán üres zsebbel ült a hírlapírók körében, vagy a kávéházban, szívesen vállalkozott bárminő hírlapírói munkára. Ormosnak jó érzéke volt s most sem csalódott, mert a kegyelmes úr tényleg cikk megírásán törte belső titkos koponyáját.

– Nézze, fiatal barátom – szólta leereszkedően megérintve vállát –, maga teljesen tisztában van az én álláspontommal, melyet nemzetiségi kérdésekben tanúsítottok; hiszen mi már annyit beszélgettünk erről. Ormos ugyan sem erről, sem másról nem beszélgett a kegyelmes úrral, de azért amint az szokás, ha ilyen nagy úr állít valamit, ráhagyta.

– Nagyon hálás volnék – folytatta szavait a kegyelmes úr, a hálás szónak különös nyomatékot adva –, ha álláspontomat vezércikkben kifejtené. A Reggeli Lapok már hetek óta sürgeti, de én annyira el vagyok foglalva... Hiszen maga tudja, az a sok konferencia és pártértekezlet.

– Tudom – szólta Ormos, tapintatosan nem említve meg azt, amit tényleg tudott, tudniillik, hogy a kegyelmes úr nem nagy mestere a tollnak, sőt még a helyesírás szabályaival sincs egészen tisztában, de azért mindig igen boldog, ha hírlapok hasábjain látja nevét szerepelni lendületes vezércikk alatt.

– Várni fogom, és igen hálás leszek – szólta a kegyelmes úr, s méltóságos lassúsággal lépdelt tovább; előbb azonban szigorúan összeráncolta homlokát, ahogy az illik is egy titkos tanácsoshoz, aki mindig fontos államügyeken töri a fejét. Ormos Attila pontos volt, a cikk elkészült idejére, meg is jelent a Reggeli Lapban és nagy feltűnést keltett mindenfelé. A kegyelmes urat ugyanis erről az oldaláról nem nagyon ismerték, s mindenki meglepődött, hogy ő, aki eddig rendesen mint a tehetetlenség képmása szerepelt, most így világosan érvelő cikkben foglalkozik ezzel a nagyfontosságú aktuális kérdéssel. A kegyelmes úr nagyon boldog volt s meglegedett arccal köszönte meg Ormos Attila szívességét, nem felejtve el köszönetnyilvánítást is az íróhoz zárt borítékot mellékelni, melyet Ormos hanyag mozdulattal csúsztatott zsebébe. Mikor azonban már nem láthatta senki, kíváncsian vette elő, mert ijesztően laposnak találta. Nem szabad mindjárt a legrosszabbra

gondolni. Ormos fülig pirult a méregtől. Ilyen csekély összegért adta el magát. Ezt nem fogja annyiban hagyni. Dühösen rohant el az Ellenzéki Hírlap szerkesztőségébe, ahol azonnal komoly munkához látott.

Másnap aztán megjelent Ormos Attila névalírással egy cikk, mely a kegyelmes úr feltűnést keltő vezércikkének minden érvét megdöntötte, s légből kapott, összetákoltt koholmányok bélyegezte az abban előforduló adatokat, a felhalmozott frázisokat pedig banálisoknak mondta, és a szüreti mulatságokhoz szokásos magtalan pufogatásokhoz hasonlított. Mindenki örömmel olvasta Ormos Attila cikkeit, mert a kegyelmes urat, aki tartalmatlanságát fennhéjázó göggel igyekezett leplezni, senki sem szerette. Az újságírók körében is szó esett róla s mindnyájan siettek üdvözölni a hírlapírók körében nyugodtan alszó fiatalembert, mert nekik is tetszett, hogy egy társuk tollhegyre tűzte a legkevésbé sem népszerű kegyelmes urat.

Ormos partnerének éppen kvint volt a kezében s kézből mondott kontrát ellene, mikor jelentették neki, hogy sürgős ügyben azonnal beszélni akarnak vele. Kedvetlenül állott fel az asztal mellől, s lesietett az előcsarnokba, ahol a portás azal fogadta, hogy az illető úr a ház előtt álló autójában várakozik. Ormos már tisztában volt, hogy ez csakis a kegyelmes úr lehet, s nyugodt mosollyal lépett be az alkalomra sötétségbe merült kényelmes gépkocsiba.

– Micsoda ízetlen tréfa volt ez azzal a cíikkel? – szólta a kegyelmes úr, mindjárt a tárgyra térve.

– Ne vegye rossz néven, kegyelmes uram – válaszolt Ormos nyugodtan –, de lapom nekem osztotta ki a szóban forgó cikk megkritizálását s miután nem árulhatom el az excellenciád cikke és a köztem fennforgó rokonni viszonyt, szó nélkül kellett engedelmessé válnom.

– No, de nem kellett volna azért oly szigorúan lekritizálni! – szólta a kegyelmes úr méltatlankodva.

– Lehetetlen volt nem úgy tennem – szólta Ormos nem csekély szarkazmussal –, mert a kritika tárgyát képező cikk tényleg nagyon hevenyészett munka. Hiszen tudja, kegyelmes uram, nem is várhat az ember húsz forintért jobbat, ily drága világban.

A kegyelmes úr sápadtan kapkodott levegő után, Ormos Attila pedig távozni készült.

– Még egy szót, kedves szerkesztő úr – szólta a kegyelmes úr szinte könyörgő hangon –, ne hagyjon most már magamra és húzzon ki a csávából, mert erre most már egyedül csak ön képes!

Ormos ott akarta hagyni a kegyelmes urat s vissza akart térni a kártyaasztalhoz; észébe jutott azonban a kézből veszett kontrá, s így szólt:

– Hajlandó vagyok még egy cikket írni, mely fényesen megvédelmezi excellenciádát, de ennek ára előre fizetve ezer korona.

Ormos Attila későbbben viszont a kártyaasztalhoz, és váltakozó szerencsével folytatta a játékot, mikor pedig a leszárolás következett, szép ropogós ezres bankjegyet vett a pincéernél. Ezer korona egy darabban, szép pénz, de Ormos ki is tett magáért. Har-

madnap megjelent a kegyelmes úr cikke, mely ugyancsak kíméletlenül ment neki Ormos Attilának, iskolázatlan logikájú, felületes újságírói okoskodásnak bélyegezve az Ellenzéki Hírlapban megjelent cikkét. A kegyelmes úr második cikkéről még az ellenségei is elismerték, hogy nagyszerűen megírt munka, melynek fölényes tömörsége szinte legázolja Ormos Attila minden okoskodását. Siettek is neki pártkülönböség nélkül gratulálni. A kegyelmes úrról, kit két – de különösen legutóbb írt – kitűnő cikkének megjelenése óta bizonyos nimbusz övezett, mindenki elismerőleg nyilatkozott. Ormos Attilát azonban megtámadták hírlapíró kollégái.

– Nem szégyelled magad, hogy tapasztalt újságíró létedre ennyire kifogott rajtad egy kegyelmes úr!

Ormos azonban nem nagyon vette szívére a dolgot s mosolyogva jegyezte meg:

– Akinek az Isten hivatalt ad, annak ész is ad hozzá.

A hírlapírók azonban nem elégedtek meg ezzel s egymás közt nagyon megszólták a mostanság mindig finom szivarokat szívó kollégájukat.

– Különös, hogy a máskülönbén a hírlapi marakodást annyira kedvelő fiú ezt az ügyet ennyiben hagyja, sőt még mosolyog is magában, ha a kegyelmes úr cikkét dicsérik előtte.

Ormos azonban nem törődött semmivel s jókedvűen jegyezte meg barátnőjének, Eliznek, kivel mostanság csakis elsőrangú helyekre járt vacsorázni: – Úgy jártam, mint az egyszerű végrehajtó, aki nagy buzgalommal a saját sapkáját is elárverezte.

zenqóré

NYUSZI MEGMENTI A HÓEMBERT

Száz Pál

Nyuszi otthon ült és unatkozott: „Mit csináljak ma? A kismacskákkal már róliztunk, síztünk az erdőben. Hóembert is építettünk.”

Gondolkozott, gondolkozott, és akkor eszébe jutott a kakashinta, amelyik a macskák kunyhója mellett áll. „Elmegyek Csilához és Cecihez, hintázni hívom őket.”

Jó melegen felöltözött, és elfutott a pajtásaihoz. Csila az udvaron éppen fát vágott.

– Szervusz, Csila! Gyere hintázni! – ajánlotta Nyuszi.

– Hát nem látod, hogy el vagyok foglalva?

– És mit gondolsz, Ceci jönne?

– Nem, nem megy. Lángost süt – mondta Csila, majd felnyalabolta a fát, és beszaladt a házba.

– Kivel libikókázhatnék? – töprengett a nyuszi. – Hívjam talán a kecskegidát?

Egy lépést sem tehetett még, amikor valaki rászólt:

– Nyuszi, akarod, hogy libikózzak veled?

– Ki szól hozzám? – csodálkozott nyuszi.

– Én vagyok az, a hóember.

Nyuszi megfordult. A hóember a kerítés mellett állt az árnyékban, mert borzasztóan félt a napsugartól. Szörnyen szeretett volna a hintához menni, bár még soha életében nem libikókázott.

– Hát tudsz hintázni? – kérdezte Nyuszi.

– Menjünk, próbáljuk ki! – ajánlotta a hóember.

– Gyerünk! – mondta Nyuszi örömmel.

A hinta egyik végére ő ült, a másikra a hóember. Nyuszi várta, várta, hogy mikor fog a hóember fölszállni, de az meg sem emelkedett, mintha csak a földhöz fagyott volna. Nyuszi pedig nem tudott lefelé ereszkedni, csak ült a hintán, a mancsát lóbálta:

– Hé, hóember, repülj fölfelé!

– Hogy is szállnék, hisz nehéz vagyok – bántódott a hóember.

Míg a hintán ültek, a déli nap forrón sütni kezdett, de olyan erővel, hogy a hóembernek vízcseppek hullottak a homlokáról: kop – kop – kop... Nyuszi azt hitte, a barátja sírva fakadt. Hát egyszer csak a hóember fölfelé szállt, Nyuszi pedig lefelé, és megint fel-le, fel-le, egy-kettő, egy-kettő!

– És... egy! – kiáltotta Nyuszi, miközben fölfelé szállt.

– És... kettő! – kiabálta még hangosabban a hóember. Közben nem vette észre, hogy patakokban folyik róla a víz. – Hú, milyen meleg van! – folytatta, és fent maradt a levegőben.

– Hé, miért nem jössz le? – csodálkozott Nyuszi.

– Nem tudok – kesergett a hóember. – Valószínűleg eltört a hinta!

Nyuszi a hinta alá nézett, és felkiáltott:

– Ejha! Miért van alattunk annyi víz? Csupa lucsok lett a mancsom.

Persze nyomban rájött, mi történt. Leugrott a hintáról, majd segített a hóembernek leszállni. Egy fa alá vezette. A hóember végignézett ma-

gán, és igencsak elszomorodott:

– Soha többé nem ülök fel! Olyan sovány és kicsi lettem...

– Ne bánkódj! – nyugtatta Nyuszi. – A hinta nem bűnös, csak a napocska vétett. Nézd, milyen ragyogó, fényes, és mennyire süt! Ezért kezdtlél olvadni.

A kismacsák az ablakból látták, hogy a hóember bajba került, hát kiszaladtak hozzá. Aztán mind egyszerre neki-láttak, hogy rendbe hozzák. Estére már úgy állt ott a kerítés mellett, mint azelőtt: kövéren, tekintélyesen.

– Jó dolog, ha igaz barátaink vannak – gondolta magában, fogta a seprűjét, és neki-látott, hogy a kunyhó melletti ösvényt megtisztítsa a hótól.

SÁRGARÉPA, KÁPOSZTA, LIBIKÓKA

Z. Németh István

Száz Pál első meséskötete igazán szemet gyönyörködtetőre sikerült. A kemény, fűzött kötés, a vastag papír, a nagy, könnyen olvasható betűk és nem utolsósorban Simek Viktor szenzációs illusztrációi mind hozzájárultak ehhez. Igen, bármilyen hihetetlen, első meséskötetről beszélünk, hiszen Száz Pál meséivel eddig csupán a lapok hasábjain, valamint *Az éneklő mákdaráló* (AB ART, 2022) című novelláskötet *Az arany korcsolya* című fejezetében találkozhattunk. Gyermekversei már korábban is megjelentek az *Állatkertben* (2016) és a *Tarka lepke* (2021) című leporellókban.

A *Nyuszi és barátai* című könyvben hét mesét és két verset olvashatunk. Ez utóbbiból egyet a hátsó borítón, amelyben bemutatják nekünk a főszereplőt, Nyuszit: „Nézzétek csak! / Mi van itt? / Hoztam nektek egy nyuszit. / Rózsaszínű a füle, / Piros gyöngy a két szeme. / Mindig ugrik, sosem lép, / Helyes mindenféleképp. / Tudjátok-e, mit szeret? / Friss káposztalevelet.” Máris kezdődhetnek a kalandok.

Az első, *Sétálni ment nyuszi* című mesében egy igazi nyári hőségbe csöppenünk. Hosszú fülű barátunkat cseppet sem zavarja a kánikula, séta közben csak azért rimánkodik, nehogy eleredjen az eső, mivel otthon felejtette az esernyőjét. Szerencsére útközben találkozik a kiskacsával és a békával, és mi-

nek vannak a jóbarátok, ha nem azért, hogy a megfelelő pillanatban segítsenek káposztaimádó főhősünknek? A második mesében (*Nyuszi megmentette a hóembert*) javában tart a tél, s nem úgy, mint mifelénk, bokáig érő hónap örülhetnek az állatok. Megismerhetjük nyuszi másik két barátját, Csilát és Cecit. Mivel az egyik éppen fát vág, a másik pedig lángost süt, nyuszi jobb híján a hóemberrel libikókázik. A harmadik történet a tél elejére röpít vissza minket (*Nyuszi és a két kismacska*), azt meséli el, hogyan hozta el a jegesmedve a messzi északról a havat. Nyuszi és barátai nem sokáig örülhetnek azonban a hűvös fehérségnek, hiszen a következő mesében „Napkirály őfelségének legkisebb gyermeke: a huncut márciusi Napsugárka meleg szájával rálehelte a határból kifelé balagó Télapó ködmönére s az olyan szépen és szabályosan elolvadt.” *A Tüskés főszereplői* egy nyúl és egy süni, akik nem szeretik az esőt, s hogy az időt valamivel elüssék, találós kérdéseket adnak fel egymásnak. A *Nyuszi és a nyár* című mesében csupán nyúlfarknyi az állatok kedvenc évszaka. Hősünk el is indul, hogy megkeresse, és ha lehet, haza is hozza a nyarat. A könyv utolsó meséjében nyuszi Miki és Zoli, a lomha és ügyefogyott medvebocok házitanítója lesz. Nincs irigylésre méltó dolga,



mert bár medvemama sok-sok játékot ígér a tanításért cserébe, a bocok nem akarnak lemondani a bukfencezés és hempergőzés örömeiről.

„Miközben a mesék az egyszerű állatok – kacsák, békák, medvék, cicák, sündisznók – világába viszik az olvasót, szellemes versekkel fokozva a hangulatot – ráismerünk azokra a problémákra, melyek a mi életünk

mindennapjait is meghatározzák: a minket körülvevő természet gazdagságára, veszélyeztetettségére. A mesék keresztül megismerhetik a gyerekek a nyár szépségét, a tél örömeit, az évszakok normális ütemének fontosságát. Ezek az egyszerű állatok is megértik, hogy nem a pénz világa, a nagyképűség az élet legfontosabb értékei, hanem a segítségadás, az örömszer-

zés, a harmonikus kapcsolat” – írja a könyv ajánlójában P. Maklári Éva szerkesztő.

Száz Pál meséi kedvesek, szellemesek, ötletesek, és nem utolsósorban tanulságosak. Elsősorban a 6-8 éves korosztálynak szólnak, ám bátran ajánljuk a felnőtt olvasók figyelmébe is.

Száz Pál: *Nyuszi és barátai*; AB ART Kiadó; 2023

iránytű – fiatal írók rovata

TÖBBÉ MÁR NEM

Dávid Dóra

A nyári estébe beálló csendet csak az óceán moraja töri meg, ahogyan a hullámok a szikláknak csapódva hullanak cseppekké. A nap már régen lebukott a horizonton, a sötét ég beleolvad a vízfelszínbe, melyen visszaverődik az elszórt csillagok gyöngye fénye. A távolból városi zajok hallatszódhatnak, a parton pedig csak a növények zizegése, amint végigsimít rajtuk a hűvösbe forduló szél.

– Néha belegondolok, menyire jó volna itt hagyni mindent.

Szavai csendesek, akár sutogásnak is beillenek. A homokban ücsörög, karjával átkulcsolja mellkasához felhúzott térdeit, állát a kézfejen támasztva mered előre. Tincsei a hátát verdesik, ahogyan a hullámokat figyeli, tekintetében elfojt minden érzelmet.

– És hova mennél?

A kérdésem óvatos, tartózkodó, abban sem vagyok biztos, hogy kapok rá választ. Azt sem tudom, akarok-e egyáltalán választ. Csak tudatni szeretném vele, hogy figyelek rá. Úgy, ahogyan eddig még sosem tettem, és úgy, ahogyan mindvégig megérdemelte.

Az arcát nézem, amin táncot jár a sápadt holdfény. Tudom, hogy érzékeli a tekintetem, mégsem pillant felém. Már elmúltak azok az idők, amikor képtelen volt levenni rólam a szemét.

Pár percig meg sem szólal, száját összeszorítja, és alig láthatóan megremeg. Az arcán legördül egy könnycsepp, de nem nyúl oda, hogy letörölje. Már az sem érdekli őt, hogy előttem hullik darabokra. Pusztán egyetlen kérdéstől, na meg attól, hogy hosszú idő után kimondja azt, ami a lelkét nyomja.

– Bárhova.

Megvonja a vállát, és a füle mögé simít egy hajtincset. Lábait keresztbe teszi, összekulcsolt ujjait az ölébe ejti, és felsóhajt. Aprócska sóhaj ez, mégis erőteljes és mélyről eredő – mintha valaminek a végét jelentené.

Végre-valahára rám emeli a tekintetét, és másodpercekig csak néz. Pillantása egyszerre hideg és szomorú, sokatmondó és zárkózott, vágyódó és kihűlt. Ellentétekkel teli.

– Csak nem akarok itt lenni.

Megdöntöm a fejem, de nem szakítom meg a szemkontaktust. Aprót bólintok, és igyekszem eltitkolni mindazt, ami a szavai nyomán keletkezett bennem. Félek láttatni vele, mekkora hatással is van rám, mert amúgy sem változtatna semmin. Már tényleg nem volna értelme.

– Többé már nem.

A szavak úgy gördülnek le az ajkán, akár egy megtört fohász – darabokra hullanak, és körülöttünk lebegnek, az éjszakai csendbe kapaszkodva. Nem akarnak elmenni, meg akarják tartani azt, ami egykor köztünk volt, ami már annyira mélyen megsérült, hogy nem lehet helyrehozni. Nem mintha nem akarnánk, csupán mindketten tudjuk, hogy már képtelenek lennénk rá.

Elfordul, és ezzel tudom, hogy mindent elmondott. Ez már tényleg a vég.

Szó nélkül figyelem, ahogyan feláll, és anélkül, hogy visszanézne, elsétál. A sziluettye felé suttogom utolsó szavaimat, hiába tudom, már nem hallhatja őket.

– Hadd menjek veled...



Lőrincz Zsuzsa: Ikon

HOLTODIGLAN

Itt állok az ajtónk előtt, a közös lakásunk ajtajánál. Beteszem a kulcsot a zárba, reménykedve lenyomom a kilincset, abban bízva, hogy megnyugodtál, vége van a délutáni hisztinek. Amikor belépek a nappaliba, téged a fotelben talállak. Vörös szemmel ülsz, valószínűleg egész nap sírtál. A legegységesebb arckifejezéssel lépek oda hozzád, remélve, hogy végre a könnyes kibékülés jön.

Tévedek. Bejelentetted, hogy szakítani akarsz. Magamban felkacagok, már sokadik alkalommal. Tényleg nem tudod felfogni, hogy nem találsz olyat, mint én vagyok?!

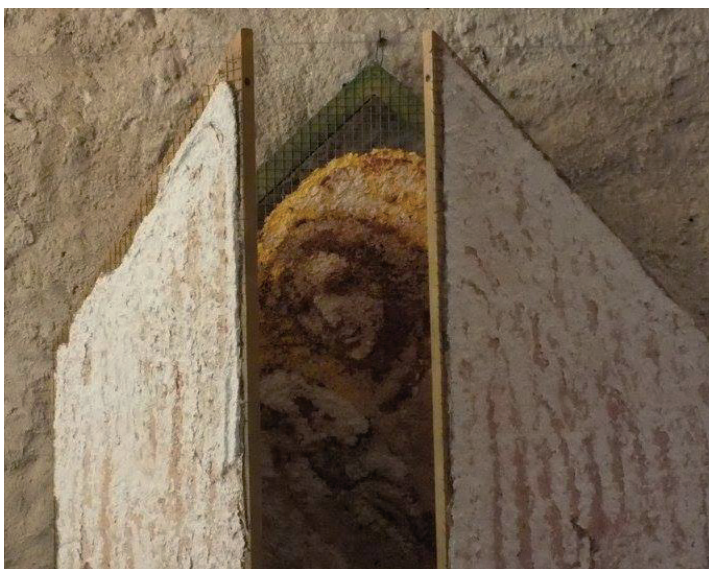
Mindkettőnknek fájdalmat okozol ezzel a cirkusszal. Nem tudom, mit hallottál mostanában, de miért nem tudsz azon is túllépni? Lépünk ezen túl most is! Biztos vagyok benne, hogy semmi olyat nem tettem, amit korábban ne tettem volna meg, és te mindig megbocsátottál.

Őszintén szólva, minden alkalommal meglepett, mennyire könnyen tudtam hatni rád, és pillanatok alatt át tudtam terelni a beszélgetést rád és folyamatos hisztijeidre. Aztán elkezdted magadat hibáztatni. És most újra ez a téma, hogy el akarsz hagyni. Na, meséld el szépen, hogy az épp aktuális legjobb barátod, mivel tömte tele a fejed! Ja, hogy az anyád volt?! Mit mondott a vén boszorka? Hogy érzelmileg bántalmazlak? Figyelj, Cica, manipulálalak, mert ez könnyebbé teszi a dolgomat, magabiztosabbá válok tőle. Anyád jól látja. Korábban is uralkodtam feletted, és ez tetszett neked. Sármos voltam, humoros és kedves. Belém szeretted anélkül, hogy határokat húztál volna. Emlékezz, mennyire rajongtál értem, szinte ittag a szavaimat. Elmondtad, éreztetted. Még azt is, félsz, hogy elveszítesz. Most pedig el akarsz hagyni! Értsd meg, nem engedhetem, hogy ezt megtegyed. Nem akarom újra kezdeni. Tudod, mennyi energiát vesz el tőlem az empátia és a törődés. Nem megy ez nekem. Te már jól működsz mellettem. Tudod, hogyan kell beszélni velem. Kielégít a megfelelési kényszered. Imádom, ahogy szétcsúszol, hogy szükségem van rád, pedig valójában nekem van szükségem rád. Persze hogy kellenél másnak is. Anyád ezt is jól látja. De nem akarom, hogy tudatában legyen ennek. Azt is mondta, hogy önző vagyok, nem veszem észre a te igényeidet. Igazából ez így nem igaz. Látom, hogy mire vágysz, csak egyszerűen nem foglalkozom velük. Viszont te saját magad győzted meg arról, hogy önző vagy, hogy csak magadra gondolsz, és ezért lelkiismeret-furdalásod lett. Lassacskán sikerült elérnem, hogy az én igényeim fontosabban legyenek a sajátjaidnál. Már nem merted elmondani, mit szeretnél, nem voltak kéréseid, így nem volt mit teljesítenem. Csendben túrted ezt.

Megpróbálom kicsit megnyerni magamnak a figyelmedet. Odahajolok a fotel elé, és elkezdem simogatni a kezéd. Próbállak meggyőzni. Cicám, olyan jól megvoltunk. Ha en-

gednél, lecsókolnám a könyvedet az arcodról. Na, úgy tűnik, hogy ez a mondat hatott. Kicsit mintha enyhülnél. Megértettem, időre van szükséged. Rendben van, menj csak! Fáj, hogy szörnyetegnek tartasz. Nagyon nehéz ez most nekem. De menj csak, és kérlek, szedd össze magad! Bármi is itt leszek, hallgatlak, csak hagyd abba ezt a mocskolódást, egyszerűen nem méltó hozzád! Ha úgy érzed, találj magadnak valakit, persze. Csak tudd, hogy örökre bänni fogod a döntésedet! Rendben van, Cica, semmi gond. Nem kell aggódnod, minden rendben van! Nyugodtan menj, és élvezd a dolgokat! Pár hét múlva majd újra felkereslek, hiszen közeleg a születésnapod. Addigra pont annyira hiányzom majd, hogy visszajöjj hozzád. Az időt addig azzal a lánnyal töltöm, akivel a neten ismerkedtem meg. Bár még sosem találkoztunk személyesen, ezt nem is tervezem, de pár hete csetelünk. Igaz, egy kicsit többet vitatkozik, mint te, de már rajong értem, én vagyok az első gondolata reggel. Kezd szerelmes lenni belém.

Ölveczky Zsuzsanna



Lőrincz Zsuzsa: Szárnyasoltár (részlet)

Hiányzik a könyvtárából egy regény, verseskötet, antológia vagy irodalmi kiadvány? Egy felvidéki szerző régebbi könyvét keresi? Forduljon hozzánk bizalommal, szívesen segítünk a könyv beszerzésében. Jelentkezzen a helyorseg@liliumaurum.sk címen!

Évfordulók

35 évvel ezelőtt (1900. április 11. – 1989. február 21.) hunyt el **Márai Sándor** (Grosschmid) író, költő, a 20. század egyik legnagyobb magyar írója. Kafkát ő fordította elsőként magyarra (a Kassai Napló 1921-es évfolyamában), s ő írt róla először magyarul. A *gyertyák csonkig égnek* című darabját Európa-szerte játszószák, ismert színpadi műve *A kassai polgárok* (1942). Könyvei többek közt: *Eszter hagyatéka*, *Napló*, *Szindbád hazamegy*, *Füves könyv*, stb.

50 évvel ezelőtt (1900. március 19. – 1974. február 1.) hunyt el **Győry Dezső** (Wallentinyi) költő, író, közíró. A két világháború közötti csehszlovákiai magyar irodalom emblematikus alakja, programadó költője, újságírója. Irodalmi zsenéit tartalmazó első kötete *Hangulatok* címen Galántán jelent meg. További művei: *Gömöri rengeteg*, *Viharvirág*, *Tűzvirág*, *Sorsvirág* (trilógia), stb.

65 évvel ezelőtt (1959. február 13.) született **Hiznyai Zoltán** költő, szerkesztő, esszéíró. Az érsekújvári Iródia mozgalom egyik vezéregyénisége volt 1983–1986-ban. Elismerő kritikái fogadtatásban részesült verseskötetei mellett szerkesztői, kritikai-esszéírói tevékenysége is jelentős.

70 évvel ezelőtt (1954. február 16.) született **Balla Kálmán** költő, irodalomkritikus, műfordító, szerkesztő. Az 1980-as évek csehszlovákiai magyar irodalmának és szellemi életének igényes szervezője, alakítója, az 1989 utáni fejlődés egyik generátora. Kritikák, tanulmányok szerzője, tágabb viszonylatban is magasan értékelt költő.

120 évvel ezelőtt (1904. február 13. – 1972. november 20.) született **Vozári Dezső** költő, műfordító, a két világháború közötti csehszlovákiai magyar költészet jelentős képviselője. Prágai egyetemi tanulmányait félbehagyva újságíró lett. Cseh és szlovák költőket fordított magyarra.

HRUBÍK BÉLA A MAGYAR KULTÚRA LOVAGJA

A Falvak Kultúrájáért Alapítvány és a Honvéd Kulturális Egyesület együttműködésében ismét átadásra került a Magyar Kultúra Lovagja cím, melyet az alapítvány a kultúra különböző területein huzamos ideje, öntetlenül tevékenykedők elismerésére alapított. A cím a művészi tevékenység mellett elismeri az irodalmi és a közművelődési teljesítményt is.



Hrubík Béla (Fotó: Puksa Máttyás)

Hrubík Béla a régió társadalmi és kulturális életének meghatározó egyénisége. Citerázik, néptáncolt, de volt amatőr színjátész is. A Csemadok Szécsénykovácsi, majd Ipolynyéki Alapszervezetének elnöke, a település tájházának alapító szervezője. 2006 és 2012 között a Csemadok országos elnöke volt, a Szent György Lovagrend tagja. Fafaragó, a Kürtös regionális havilap főszerkesztője, a felvidék.ma publicistája, öt kötet szerzője.

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

A. Túri Zsuzsa (1971) költő, műfordító, Budapest
Balázs F. Attila (1954) költő, Felsőnyárad
Balla Kálmán (1954) költő, szerkesztő, műfordító, Budapest
Czaboczkó Szabolcs (1994) művelődéstörténész, Kassa
Dávid Dóra (2007) diák, Somorja
Fedina Lídia (1960) író, műfordító, Budapest
Fellinger Károly (1963) költő, író, Józsa
Gáspár Ferenc (1957) író, újságíró, Budapest
Gyenes Imre (1960) író, Zalaegerszeg
Jakubecz Márta (1962) író, pedagógus, Alsószeli
Juhász Dósa János (1969) újságíró, Balogfala
Kovács Balázs (1996) költő, Komárom
Kovács Jolánka (1958) író, költő, műfordító, Nagybecskerek
Miglinczy Éva (1968) művészeti író, design-menedzser, Tatabánya
Mihályi Molnár László (1953) költő, tanár, politikus, Szepsi

Mikszáth Albert (1889-1921) író, újságíró, miniszteri titkár, Budapest
Nagy Erika (1961) író, szerkesztő, Nyárasd
Oros László (1953) helytörténész, Felsőszeli
Ölveczky Zsuzsanna (1982) író, Perbete
Póda Erzsébet (1965) újságíró, író, szerkesztő, Pódafa
Sváb József (1963) képregényrajzoló, illusztrátor, Nyíregyháza
Szárász Pál (1954) író, költő, Nagyfödemes
Tamási Orosz János (1953) író, szerkesztő, Budapest
Tóth N. Katalin (1975) író, Sáró
Tóth László (1949) költő, író, művelődéstörténész, szerkesztő, Dunaszerdahely
Z. Németh István (1969) költő, író, szerkesztő, Csicsó
 *

José Eduardo Degrazia (1951) költő, regényíró, irodalomkritikus, műfordító, Porto Alegre – Brazília

Lapszámunkat a 70. születésnapját ünneplő **Lőrincz Zsuzsa** festő- és képzőművész alkotásaival illusztráltuk.

rejtvény

BALLA KÁLMÁN VERSEI NYOLC IRÁNYBAN

Rejtvényünkben ezúttal a Pozsonyban született Balla Károly költő 43 versének címét rejtettük el nyolc irányban A ki nem húzott betűk összeolvasva adják a megfejtést, a költő egy újabb versének címét. Beküldési cím: helyorseg@liliumaurum.sk, határidő: február 29. Januári rejtvényünk nyertese Kovács Gábor (Garampáld). Gratulálunk!

...ÉS VALÓSÁG	ÉVELEÉS	TÁJKÉP
A PÁRBESZÉD	EXHUMÁLÁS	TEMETŐ
ÁLLJ MEG EGY PERCRE	FAVÁGÓ	ÚJÉV
ARIADNE	HAJTÚKANYAR	ÚRFELIRAT
ARSP.	IDILL	ÚRVACSORA
ÁTCSAPÁS	IGÉZÉS	ÜSZÖK
BEFEJEZETLEN IMA	INTERIOR	U-TOPOSZ
BEISMERÉS	JELÉNÉS	ÜZENET
BELAKÁS	KÖZELÍTÉS	VALLOMÁS
BETŰVETÉS	KZLAG	VILÁGPROVIN-
BÚCSÚ	LÉGŰRES VÁSZON	CIÁBAN
BUJDOSÁS	MÁGLYAOLTÁR	ZÁPOR
ÉLETTUSA	NYÁRVÉG	
ELŐKÉSZÜLETEK	RES POETICA	
ELŐSZÓ	SARJADÁS	
ESZMÉLÉS	SZABADSÁG	

Készítette: Z. Németh István

S E R C R E P Y G E G E M J L L Á Z
 G N N K S Ú E R E S P O E T I C A I
 Á D A D Ö É S L Á D A S U T T E L É
 S I B B A Z N C Ö T S R O P Á Z L V
 D K N E Á I E E Ú S L É J H Á R I E
 A Á E T F I R L L B Z O L A L T D L
 B G T T E E C A Í E I Ó A É D H I É
 A R Á C E R J N A T J G G Y M Á K S
 Z A J S S L I E I Ű É Ü É Á L Z S É
 S Y K G Ó A Ü O Z V R S Z Z V G S R
 Á N É A A L P Z R E O F Á E É A Á E
 L A P L R I A Á S T T R E K N S F M
 Á K Ö Z S Ü Y V S É E L P L A E R S
 M Ű Á K P N Á L S S K M E G I L T I
 U T O P O S Z Y F É I Ő E N Á R E E
 H J D É Z S E B R Á P A L T I L A B
 X A R O S C A V R Ú J É V E Ő M I T
 E H N B U J D O S Á S Á M O L L A V

képregény

